

HELSINGIN YLIOPISTO

# Työelämän muutokset ja epävarmuuden kokemukset käännös- ja tulkkausalailla itsensä työllistäjien keskuudessa

---

Upi Kannisto  
Pro gradu -tutkielma  
Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma  
Humanistinen tiedekunta  
Helsingin yliopisto  
Toukokuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma	
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Oikeustulkkaus			
Tekijä – Författare – Author Upi Kannisto			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Työelämän muutokset ja epävarmuuden kokemukset käännös- ja tulkkausalalla itsensä työllistäjien keskuudessa			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 69	
Tiivistelmä – Referat – Abstract  <p>Tutkielman tarkoituksena on selvittää työelämän muutoksia ja epävarmuuden kokemuksia käännös- ja tulkkausalalla itsensä työllistäjien keskuudessa prekarisaation viitekehyksessä. Prekarisaatio on työelämän ja yhteiskunnallisen muutoksen ilmiö, jossa työsuhteet muuttuvat pois päin palkkatyön normista kohti epävarmuutta aiheuttavia ansiotyön muotoja. Käännös- ja tulkkausalalla on pitkälti luovuttu työsuhteissa työskentelystä ja työtä tehdään itsensä työllistäjänä, useimmiten yrittäjänä.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä on käytetty kyselylomaketta, jota on jaettu Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton sähköpostilistalle sekä alan sosiaalisen median ryhmiin. Lomakkeessa on sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä, joiden avulla kerätään kvalitatiivista ja kvantitatiivista dataa. Vastausten analysointiin käytetään temaattista analyysia avointen kysymysten kohdalla. Monivalintakysymysten tulokset esitetään erilaisina graafeina.</p> <p>Kyselyyn vastasi yhteensä 208 henkilöä. Yli puolet kyselyyn vastanneista on työskennellyt alalla yli 15 vuotta, joten vastaukset tarjoavat pitkän aikaperspektiivin alalla tapahtuneisiin muutoksiin. Vastaajat tekevät alan sisällä useita eri työtehtäviä ja vastaajista 60 % työskentelee ainoastaan käännös- ja/tai tulkkausalalla. Alalla alle viisi vuotta olleita kyselyyn vastanneista oli vain 17 % ja heistä alle vuoden alalla olleita on 2 %. Kyselyn tulokset osoittavat, että suurimmat epävarmuutta aiheuttavat tekijät liittyvät toimeentuloon.</p> <p>Huolimatta epävarmuuden kokemuksista, monet vastaajista työskentelevät nyt ja tulevaisuudessa mielellään itsensä työllistäjinä. Töiden vaihtelevuus ja sitä kautta työaikojen määrittelymisen vapaus on monille myös epävarmuutta vähentävä tekijä. Itsensä työllistäminen ja kokoaikainen työskentely alalla on vastaajien kesken ehdottomasti suosituin työskentelyn muoto. Pitkän uran tehneiden kohdalla muutoksiin ja epävarmuustekijöihin on totuttu.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Prekarisaatio, temaattinen analyysi, tulkkaus, kääntäminen, työelämä, itsensä työllistäjä, yrittäjyys			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

## Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Teoria	5
2.1 Kääntäjä ja tulkki ammattilaisina	5
2.2 Prekarisaatio	6
2.3 Itsensä työllistäminen	7
2.4 Välttämättömyys- ja mahdollisuusyrittäjäys	9
2.5 Alustatalous	10
2.6 Alustatalous tulkkausalalla	11
3 Tutkimusmetodi	13
3.1 Kyselylomakkeen laatiminen	14
3.2 Kyselylomakkeen testaaminen	20
4 Vastausten esittely ja analyysi	21
4.1 Vastaajien työelämä	23
4.1.1 Uran pituus	23
4.1.2 Työtehtävät alalla	24
4.1.3 Muilla aloilla työskentely	25
4.2 Havaitut muutokset alalla	26
4.2.1 Kvantitatiivinen analyysi	26
4.2.2 Muita muutoksia	27
4.3 Epävarmuus	33
4.3.1 Kvantitatiivinen analyysi	33
4.3.2 Tarkennuksia ja lisäyksiä	35
4.4 Ansiotyön muodot	38
4.4.1 Työskentelyn muodot	38
4.4.2 Ansiotyön osuus toimeentulosta	39

4.4.3 Mieluisimmat ansiotyön muodot	42
4.5 Muuta tutkielman aihepiiristä	42
5 Pääteelmät ja pohdinta	43
5.1 Prekarisaation ilmenemismuodot	44
5.2 Yhteenveto tuloksista	47
5.3 Lopuksi	47
Lähdeluettelo	49
Liitteet	52
Liite 1: Pro gradu -tutkielman kyselylomake.	52
Liite 2. Резюме дипломной работы	62

## 1 Johdanto

Työelämä on ollut murroksessa jo pitkään. Suomalaisen työelämän normina on ollut pitkään vakituinen, kokopäiväinen työsuhde työnantajan palveluksessa. Käännös- ja tulkkausalan toimijoiden kesken sekä alan koulutuksessa on yleisesti tiedossa itsensä työllistäminen alan faktana ja työskentelyn muotojen poikkeaminen muualla yhteiskunnassa vallitsevasta palkkatyönormista. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton STKL:n (2020) mukaan on tyypillistä, että käännös- ja tulkkausallalla työskennellään pääasiassa yrittäjinä tai muutoin itsensä työllistäjinä, eikä täten yleissitovia työehtosopimuksia ole. Alalla on pitkälti luovuttu työsuhteista ja siirrytty käyttämään alihankkijoina yrittäjästatuksella toimivia.

Suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsee vahva palkkatyönormi. Kokoaikainen, vakituinen työsuhde työnantajan palveluksessa on työelämän status quo. Tällöin palkkatulon oletetaan tarjoavan riittävän tulotason turvaamaan sekä yksilön että ydinperheen elättämistä. Suomalainen sosiaaliturva rakentuu palkkatyönormin oletukselle, onhan se tilastollisesti ehdottomasti yleisin työskentelyn muoto. Monet sosiaalietuudet ovat ansiosidonnaisia ja niiden tarkoituksena on taata elanto tilanteissa, joissa palkkatöillä itsensä elättäminen ei ole mahdollista. Palkkatyönormin ulkopuolelle jäävissä työllistymisen muodoissa yksilön voi olla monimutkaista navigoida sosiaaliturvan järjestelmissä. Esimerkiksi asumistuen määrää laskettaessa on arvioitava tulevan vuoden palkkatulot. Satunnaiset keikkatyöt voivat katkaista tukien maksamisen useiksi kuukausiksi, ja tilanteiden moninaisuus aiheuttaa yksittäisten virkailijoiden tulkinnan mielivaltaisuutta, ja tätä kautta epätasa-arvoisuutta tukien hakijoiden keskuudessa.

Tarkastelen tutkielmassani käännös- ja tulkkausallalla tapahtuvia työelämän muutoksia prekarisaation käsitteen kautta. Se on keskeinen termi tutkielmassani ja avaan sen merkitystä tarkemmin seuraavassa luvussa. Operationalisoin käsitteen aineistoni tarkastelussa. Prekarisaatio tarkoittaa tiivistetysti työelämän rakenteellista ja laadullista muutosta vakituisista

työsuhteista pois päin kohti freelanceriutta, pätkä- ja keikkatöitä, yrittäjyyttä, määräaikaista työsuhteita, projektitöitä, apurahatyöskentelyä ja niin edelleen. Prekarisaatioon työelämän ilmiönä liittyy esimerkiksi epävarmuutta, tulevaisuuden suunnittelun vaikeutta, ennakoimattomuutta, väliaikaisuutta, työ- ja vapaa-ajan eron hämärtymistä, sosiaaliturvan määrittymisen ehtojen epämääräisyyttä ja vaikeatulkintaista, tilapäisyyttä ja monia seikkoja, joita vakituisessa palkkatyösuhteessa olevat eivät välttämättä koe omassa työelämässään.

Tutkielmani kohteena ovat käännös- ja/tai tulkkaus alalla työskentelevät itsensä työllistäjät, sillä he ovat alalla suurin toimijoiden ryhmä. Itsensä työllistäjillä tarkoitetaan tässä tutkielmassa yksinyrittäjiä, työnantajayrittäjiä, verkortillisia freelancereita, kevytyrittäjäpalveluiden käyttäjiä sekä osuuskunnan kautta laskuttajia. Olen kiinnostunut selvittämään ilmiötä sekä käännös- että tulkkaus alalla työskentelevien suhteen, sillä useat toimijat työskentelevät molemmilla aloilla tehden hyvinkin erilaisia työtehtäviä ja mahdollisesti työskentelevät myös eri ammattialoilla.

Olen kiinnostunut tutkielmallani tuottamaan kvalitatiivista ja kvantitatiivista tietoa käännös- ja tulkkaus alan työelämän ilmiöistä. Yhteiskunnassa meneillään olevassa jatkuvassa työelämän muutoksessa koen tutkielman aiheen tärkeäksi nykyisten ja tulevien alan toimijoiden kannalta. Käännös- ja tulkkaus alalla on paljon anekdootteja itsensä työllistäjien asemasta ja alaan liittyvistä epävarmuustekijöistä. Pyrin tutkielmassani selvittämään, millaisia erilaisia työskentelyn muotoja alan toimijoilla on, mitä eri työtehtäviä heillä on alalla, millaisia havaintoja heillä on alalla tapahtuneista muutoksista uran aikaperspektiivissä, epävarmuuden kokemuksia sekä toiveita työelämän järjestämisen muodoista.

Keskeinen hypoteesi tutkielmassani on, että prekarisaation erilaisia ilmiöitä on havaittavissa käännös- ja tulkkaus alalla huomattavissa määrin. Lisäksi odotan tutkimustuloksissa löytäväni tiettyjä toistuvia teemoja vastaajien kokemien epävarmuustekijöiden suhteen.

## 2 Teoria

Tässä luvussa käsittelen tutkielmassa käyttämäni teoriaa. Teoreettinen viitekehysteori on prekarisaatio, ja analysoin tutkielmani tuloksia sen valossa. Avaan myös kääntäjien ja tulkkien ammatillistumista ja koulutusta. Esittelen lisäksi yrittäjyyden luokittelua mahdollisuuden tai välttämättömyyden akselilla sekä alustatalouden käsitettä ja sen sovelluksia käännös- ja tulkkialalla.

### 2.1 Kääntäjä ja tulkki ammattilaisina

Kääntäjä tai tulkki ei itsessään ole suojattu ammattinimike, vaan kuka tahansa ja millä tahansa koulutustaustalla voi toimia kääntäjän tai tulkin tehtävissä tai käyttää itsestään näitä nimikkeitä. Kääntäminen ja tulkkaukset ovat vaativia viestinnän asiantuntijuuden ammatteja. Esimerkiksi tulkkauksen osalta viestinnän epäonnistumisella voi olla pahimmillaan tulkattavan oikeusturvaan, henkeen ja terveyteen vakavia vaikutuksia. Suomen laissa määritellään vain oikeustulkin ja auktorisoidun kääntäjän ammatin sisältöä ja vaatimuksia.

Kääntämistä ja tulkkauksta voi opiskella sekä toisella että korkeasteella. Tulkki (AMK) tutkintonimikkeen voi suorittaa Humanistisessa ammattikorkeakoulussa ja Diakonia-ammattikorkeakoulussa.

Asioimistulkkauksen ammattitutkinnon voi suorittaa esimerkiksi Tampereen aikuiskoulutuskeskuksessa tai Helsingissä Taitotalossa maahanmuuttajille suunnattuna oppisopimuskoulutuksena. Helsingin, Turun, Tampereen ja Itä-Suomen yliopistoissa on myös mahdollisuus opiskella alaa.

Oikeustulkikirekisteriin merkitsemistä voi hakea, mikäli on suorittanut oikeustulkkauksen erikoisammattitutkinnon tai 35 opintopistettä oikeustulkkauksopeintoja soveltuvien korkeakouluopintojen lisäksi. Rekisteriin merkitään kerrallaan viideksi vuodeksi, jonka jälkeen rekisteriin voi hakea uudestaan. (Finlex, 2015.) Oikeustulkiksi voi opiskella esimerkiksi Helsingin yliopiston kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelmassa oikeustulkkauksen opintosuuntauksessa. Rekisteriin liitetään hakemuksella, jonka käsittelymaksu maksaa 400 euroa. Rekisteriin

kuuluminen ei kuitenkaan ole edellytys oikeudellisissa asioissa tulkkina toimimiselle. Viranomaisilla, kuten maahanmuuttovirastolla, poliisilla tai tuomioistuimilla ei ole velvollisuutta käyttää ainoastaan rekisteröityjä oikeustulkkia. Rekisteriin kuuluu toukokuussa 2020 yhteensä 64 tulkkia kaikissa eri kielipareissa (Opetushallitus, 2020).

Auktorisoitu kääntäjä on lain suojaama ammattinimike, ja sitä koskeva nykyinen lainsäädäntö on tullut voimaan vuonna 2008 (Finlex, 2007). Auktorisoidun kääntäjän tutkintoa hallinnoi Opetushallituksen yhteydessä toimiva Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunta. Opetushallituksen ylläpitämässä auktorisoitujen kääntäjien rekisterissä toukokuussa 2020 löytyy 2471 osumaa. Mikäli yhdellä kääntäjällä on useampi kielipari, ne merkitään rekisteriin erikseen. Rekisterin haun perusteella siis ei näe auktorisoitujen kääntäjien kokonaismäärää Suomessa. Rekisterissä ei julkaista kääntäjien yhteystietoja, joten potentiaaliset asiakkaat joutuvat ottamaan kääntäjään yhteyttä muuta kautta.

## **2.2 Prekarisaatio**

Keskeisin käsite tutkielmassani on prekarisaatio. Se on monitahoinen työelämän ja yhteiskunnallisen muutoksen ilmiö, jota voidaan tarkastella monitieteisesti sosiologian ja yhteiskuntapolitiikan kannalta. Jakonen (2014) määrittelee prekarisaatiota työsuhteiden muuttumiseksi perinteisen teollisuusyhteiskunnan työsuhteisiin verrattuna epätyypillisiksi ja epävarmoiksi. Pätkätöiden, määräaikaaisuuksien, projektityön, työnvuokrauksen, osa-aikatyön, erilaisten työllistämistöiden, palkallisten ja palkattomien harjoitteluiden sekä itsensä työllistämisen ja pienyrittäjyyden lisääntyminen viime vuosikymmeninä on johtanut työelämässä epävarmuuden lisääntymiseen sekä työllä hankittavien ansioiden pientymiseen. Työelämän prekarisaatioon liittyvät myös sosiaaliturva- ja työttömyystukijärjestelmien muutokset. Näiden seurauksena Suomeenkin on alkanut muodostua kasvava matalapalkkatyötä tekevien tai jopa työssäkäyvien köyhien heterogeeninen joukko, prekariaatti.



Prekariaatti muistuttaa sanana proletariaattia ja sen juuret ovat Marxin proletariaatti-teoriassa. Kotimaisten kielten keskus valottaa sanan taustaa seuraavasti:

Sana prekariaatti viittaa ihmisiin, jotka elävät köyhissä ja epävakaisissa oloissa pätkätyöläisinä tai työttöminä ilman mahdollisuuksia työmarkkinoilla hyvästäkin koulutuksesta huolimatta. Sana *précariat* on luotu ranskan kieleen sanasta *précarité* 'epävarmuus, epävakaisuus' sanan *prolétariat* 'proletariaatti' mallin mukaan (vrt. ranskan *prolétaire* 'proletaari, proletaarinen').

Prekarisaatiota voidaan tarkastella myös laajempänä yhteiskunnallisena ilmiönä kuin vain työelämän muutoksena. Kyse on epävarmuuden ja ennakoimattomuuden kokemuksesta tilanteessa, jossa työn tekoon liittyy korostunut henkilökohtainen riski. Palkkatyötuntien puitteissa työn muoto, paikka ja sisältö vaihtelevat, ja pienenevä osa työstä tapahtuu puitteissa, joista maksetaan korvausta. Prekariaatilla tarkoitetaan ihmisiä, joilla tulonhankinnan muotoihin liittyy epävarmuutta ja vähentynyttä ennakoitavuutta, ja sitä kautta ilmiö ulottaa epävarmuuden muuhunkin henkilökohtaiseen elämään. Vaikka prekarisaatioon liittyy myös monia positiivisia ulottuvuuksia, kuten yksilön mahdollisuus määritellä työaika ja -paikkaa, ihmisten arjessa työn ja tulojen prekarisaatio voi näyttäytyä elämänhallinnan ja mahdollisuuksien heikentymisenä.

Kontuja ja Jakonen (2008: 2-7) määrittelevät neljä eri ulottuvuutta prekarisaatioon:

1. Prekarisaatioon työelämässä liittyy useita päällekkäisiä ja lomittaisia tulonlähteitä.
2. Työelämässä on meneillään jatkuva muutos ja sitä kautta yksilötasolla heikko ennakoitavuus. Tämänkaltaisen työ vaatii tekijältään epävarmuuden sietoa ja jatkuvaa valmiutta muutokseen.
3. Työn, muun elämän ja vapaa-ajan välinen raja hämärtyy. Osa työstä tapahtuu maksettujen työtuntien ulkopuolella
4. Prekarisaatio ilmiönä koskettaa eri ikäluokkia eri tavoin.

### 2.3 Itsensä työllistäminen

Tutkielmani käsittelee itsensä työllistäjiä (käytetään myös yhdyssanana kirjoitusasua *itsensätyöllistäminen*) käännös- ja tulkkauslalla. Termi on laaja ja pitää sisällään oikeastaan kaikki ansiotyön muodot palkkatyösuhteiden ulkopuolella (Andersson & Kontula, 2016: 4 – 10).

Itsensä työllistäjällä tarkoitetaan tässä tutkielmassa yksinyrittäjiä, työnantajayrittäjiä, verokortillisia freelancereita, kevytyrittäjäyryspalveluiden käyttäjiä, osuuskunnan kautta laskuttajia ja apurahansaajia. Itsensä työllistämisen käsite todennäköisesti tulee laajenemaan ja monimutkaistumaan tulevaisuudessa uusien työnteon muotojen kehittyessä digitalisaation myötä. Andersson ja Kontula mainitsevat itsensä työllistämisen eräänä ongelmana järjestäytymisen hankaluuden ja hintatasosta neuvottelun kollektiivisesti. Suomen lainsäädännön mukaan sellainen tulkitaan helposti kartelliksi. Tällöin vastuu palkkiotason neuvottelusta jää itsensä työllistäjälle itselleen, eikä taustalla ole yleisten työehtosopimusten kollektiivista voimaa.

Tuoretta ja kattavaa tutkimustietoa itsensä työllistäjien tilanteesta valtakunnallisella tasolla ei ole. Edellinen Tilastokeskuksen selvitys itsensä työllistäjien tilanteesta on vuodelta 2013. Tutkimus toteutettiin haastattelu- ja kyselytutkimuksena. Eräs haastateltavista oli kielenkääntäjä. Tutkimuksessa on selvitetty itsensä työllistäjien taustatietoina ammatti-, ikä-, sukupuoli-, koulutus- ja perherakenteita, itsensä työllistäjäksi päätymistä, työoloja, taloudellista tilannetta ja sosiaaliturvaa. Tutkimus jakaa itsensä työllistäjät neljään eri kategoriaan, ja tutkimuksesta on rajattu pois maatalousyrittäjät. Yksinyrittäjällä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan henkilöitä, jotka työskentelevät yksin ilman työntekijöitä, mutta joilla voi olla osakekumppaneita. Ammatinharjoittaja työskentelee toiminimellä ilman palkattua työvoimaa ja kiinteää toimipistettä. Freelancer voi toimia joko työsuhteessa freelancer-verokortilla (ei ole käytössä enää 2020) tai oman yrityksen kautta. Apurahansaaja työskentelee taiteen tai tieteen parissa, hänellä voi olla työtilat esimerkiksi yliopistolla, mutta hän ei ole työsuhteessa yliopistoon. (Pärnänen & Sutela, 2013).

## 2.4 Välttämättömyys- ja mahdollisuusyrittäjyys

Yrittäjyyttä ja itsensä työllistämistä voidaan tarkastella mahdollisuusyrittäjyyden (*opportunity entrepreneurship*) ja välttämättömyysyrittäjyyden (*necessity entrepreneurship*) akselilla (Deli, 2011).

Mahdollisuusyrittäjyyttä Deli kuvaa tavoitteen tai mahdollisuuden tavoitteluksi. Mahdollisuusyrittäjät ovat luovia ja kyvykkäitä ja tämän vuoksi heidän tulotasonsa on usein korkeampi ennen ja jälkeen yrittäjäksi ryhtymistä. Moni jättää palkkatyönsä aloittaakseen yrittäjyyden ja kokee yrittäjyyteen sisäistä motivaatiota. Mahdollisuusyrittäjyys tuo nimensä mukaisesti monille erilaisia mahdollisuuksia määritellä omaa ansiotyötään. Palkkatyötä määrittelevät työnantajan asettamat reunaehdot työajan, -paikan, -tehtävien ja muiden vastaavien seikkojen suhteen. Yrittäjänä toimiminen mahdollistaa monissa tilanteissa palkkatyötä monialaisemman toiminnan ja omien kiinnostuksen kohteiden toteuttamisen. Yrittäjänä on mahdollista kasvattaa liiketoimintaa ja kansainvälistyä innovaatioiden ja sijoittajien avulla. Usealla alalla työskentely onnistuu etäyhteyden avulla, ja tällöin on mahdollisuus vaikkapa muuttaa edullisemman elintason maahan.

Välttämättömyysyrittäjyydellä tarkoitetaan tilanteita, jolloin henkilö on ryhtynyt yrittäjäksi ilman sisäistä motivaatiota, esimerkiksi irtisanomisen tai työvoiman ulkoistamisen vuoksi tai se on ainoa vaihtoehto hankkia elanto. Suomeksi termiksi näyttää vakiintuneen pakkoyrittäjyys. Termi on negatiivisesti latautunut ja ilmiöstä käytetään suomeksi myös termejä *vastentahtoinen yrittäjyys*, *pakkoyrittäjyys* ja *näennäisyrittäjyys*. Terminä pakkoyrittäjyys jo itsessään on erittäin arvolatautunut. Se luo epämiellyttävää kuvaa yrittäjyydestä pakkotyönä, ja sana tuntuu jonkin verran jo juurtuneen suomeen. Käytän itse mielummin neuraalimman konnotaation suoraa käännöstä välttämättömyysyrittäjyys (*necessity entrepreneurship*). Sana mielestäni ei sulje yhtä jyrkästi pois samoja myönteisiä puolia kuin mahdollisuusyrittäjyydessäkin on, vaan kuvaa laajemmin tilanteita, joissa yrittäjyys on sananmukaisesti välttämätöntä työllistymiseksi. Monet välttämättömyydestä yrittäjiksi lähteneet kokevat sen tarjoavan monenlaisia mahdollisuuksia esimerkiksi työaikojen ja työtehtävien valinnan muodossa.

Käännös- ja tulkkauslalla useimmille yrittäjiksi ryhtyminen on lähestulkoon välttämättömyys. SKTL:n mukaan alalla työskennellään

pääasiassa itsensä työllistäjinä ja alan yritykset ovat siirtyneet ostamaan käännöksiä alihankkijoilta työsuhteisten työntekijöiden sijaan.

## 2.5 Alustatalous

Alustatalous (*platform economy*) on digitalisaation myötä kehittynyt liiketoimintamalli, jossa alusta ei ole työnteon paikka, vaan työtä ja sen tekijöitä yhdistävä digitaalinen alusta. Liiketoimintamallin ytimessä on palvelun tarjoajan ja ostajan välisestä transaktiosta perittävä provisio. Palvelut ovat täysin digitaalisia ja usein toimivat jonkin mobiilisovelluksen kautta.

Digitaalisen alustatalouden tiekartasto -raportissa Business Finland (2017) määrittelee alustatalouden sovelluksia vuorovaikutteisina, dynaamisina ja skaalautuvina markkinapaikkoina. Taustalla olevaa ajatusta voi verrata toriin, jossa kauppapaikan omistaja vuokraa tilaa sekä luo säännöt myyjille. Toreja kaupungeissa on useita, ja tällöin ostajat ja myyjät voivat liikkua eri torien välillä.

Alustataloutta työnteon muotona ilmenee laajasti eri ammattialoilla. Hotelliin verrattuna Airbnb ei omista välittämiään huoneistoja, vaan se yhdistää palvelua tarjoavan yksittäisen asunnon omistajan ja asuntoa etsivän turistin. Myös kuljetuspalveluita välittävä Uber toimii samalla liiketoimintalogiikalla, jolloin yksittäiset ei-ammattimaiset autoilijat voivat rekisteröityä palvelun tarjoajiksi. Palvelun käyttäjät voivat mobiilisovelluksen avulla tilata, maksaa ja arvostella kyydin. Ruokakuriiripalveluja tarjoavat Wolt ja Foodora taas eivät omista palvelussa listattuja ravintoloita eivätkä kuriirit ole heidän palveluksessaan. Tilanne on erilainen verrattuna ravintolaan, joka valmistaa ja kuljettaa ruokaa omaa työvoimaansa käyttäen.

Prekarisaation ilmiönä alustatalous on suhteellisen uusi ilmiö ja lainsäädäntö Suomessa ja muualla maailmassa ei ole kaikilta osin ajan tasalla määrittelemässä ostajan, myyjän ja alustan välisiä oikeuksia ja velvollisuuksia. Tällä hetkellä alustatalouden yritykset pääsääntöisesti määrittelevät alustojen kautta työskentelevät yrittäjiksi eli he eivät ole

työsuhteessa itse alustaan, vaan ainoastaan työskentelevät sen kautta. Täten heillä ei ole työntekijän oikeuksia, kuten vakuutuksia tai oikeutta sairauslomaan. Ruokalahettilpalveluiden kohdalla yrittäjänä toimiva kuriiri joutuu itse huolehtimaan tapaturmavakuutuksista ja auton tai polkupyörän ylläpitämisestä ja kustannuksista. Työ polkupyöräkuriirina on riskialtista, sillä työ tapahtuu auto- ja muun liikenteen seassa.

## **2.6 Alustatalous tulkkausalalla**

Tulkkausalaa alustatalouden toimijoita Suomessa ovat esimerkiksi mobiilialustat Túlka ja Youpret. Mobiilisovellus yhdistää tulkin ja tulkattavan, ja tulkkaus tapahtuu sovelluksen kautta. Perinteisessä asioimistulkkauskeskuksessa välitystoimisto yhdistää tulkin ja tulkattavan ja tulkki työskentelee tulkattavan kanssa fyysisesti samassa tilassa.

Asioimistulkkauskeskuksessa useimmiten laskutetaan tuntiperusteisesti, jolloin minimiveloitus on yksi tunti.

Suomalainen Youpret on perustettu vuonna 2016 ja kasvanut perustamisensa jälkeen voimakkaasti. Suomen Asiakastieto Oyn yritys- ja luottotietopalvelun mukaan Youpretin liikevaihto on kasvanut 253 % vuodesta 2017 vuoteen 2019 ja liikevaihto oli 2019 tilikaudella 4477000 euroa. (Asiakastieto, 2020). Tulkit työskentelevät Youpretin kautta freelancereina tai yrittäjinä. Youpret ei ilmoita sivuillaan tulkeille maksettavia palkkioita, vaan ne saa tietoonsa vain työhakemuksen jättämällä. Youpretin käyttö maksaa asiakkaalle 2 €/alkava minuutti + 24 % arvonlisävero. Youpret toimii siten, että asiakas valitsee mobiilisovelluksella tarvitsemansa kieliparin ja arvioi tulkkauksen tarvittavan ajan. Sovellus valitsee vapaana ja kirjautuneena olevan tulkin ja välittää toimeksiannon. Valittu tulkki soittaa asiakkaalle hetken kuluttua ja itse tulkkaus tapahtuu puhelimen kaiuttimen kautta. Lopuksi asiakas saa yhteenvedon tulkkauksesta ja pyynnön arvioida tulkkaus. Youpretin palveluita ovat käyttäneet esimerkiksi vastaanottokeskukset ja sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymät. (Youpret, 2020).

Toinen Suomessa toimiva tulkkaussovellus Túlka Oy hinnoittelee palvelunsa tilaajalle seuraavasti:

- 0–5 min 10 € / kpl
- 5–10 min 15 € / kpl
- 10–15 min 25 € / kpl
- 15–30 min 37 € / kpl
- 30–45 min 55 € / kpl
- 45–60 min 60 € / kpl
- 60 min+ 65 € / h

Túlka toimii siten, että asiakas tekee tulkkauspyynnön mobiilisovelluksella. Ajanvarausta ei edellytetä. Tulkit saavat sovelluksen kautta viestin. Heistä nopeimmin vastaava saa toimeksiannon, ja tulkkaus alkaa välittömästi videon tai puhelun välityksellä. Túlka ei edellytä tulkeiltaan mitään tiettyä koulutustaustaa, mutta sivustolla ilmoitetaan, että asioimistulkin ammattitutkinto tai tulkki (AMK) -tutkinto luetaan eduksi. Ainoat vaatimukset ovat hyvä suomen kielen taito, asioimistulkkauskokemus ja hyvä toisen työkielen taito. Vaatimuksia ei sen enempää tarkenneta. Sivuilla mainitaan kilpailukykyinen palkkaus, mutta ei ole mainintaa siitä, ovatko tulkit työsuhteessa Túlkaan vai toimivatko he itsensä työllistäjinä. (Túlka, 2020). Túlkan liikevaihto tilikaudella 2018 oli 1211000 euroa ja kasvua on 2016 tilikauteen verrattuna 80 % (Asiakastieto, 2020).

Sekä Túlkan että Youpretin internetsivuilla ei ole mainintoja Asioimistulkin ammattisäännösten noudattamisesta eikä sivuilta selviä, millä tavoin nämä alustat ottavat toiminnassaan nämä eettiset ohjeet huomioon (STKL, 2013). Asioimistulkin ammattitutkinnosta ja tulkki (AMK) -tutkinnosta on etua työhön hakeutumisessa, joten koulutetut ammattitulkit tuntevat tämän säännösten. Toimeksiannon tullessa erittäin nopealla varoitusaajalla ilman ajanvarausta tulkilla ei ole tulkilla mahdollisuutta selvittää esteellisyyttä suhteessa tulkattavaan, eli onko hänellä sukulaisuus-, tunne- tai riippuvaisuussuhdetta tilanteen johonkin osapuoleen. Myöskin on mahdotonta selvittää, onko tulkilla muunlaista jäävää osallisuutta käsiteltävässä asiassa, kuten onko asialla hänelle käytännöllistä, taloudellista tai juridista merkitystä. Tulkki ei myöskään voi lyhyellä varoitusaajalla tutkia täyttääkö hän toimeksiannon pätevyysvaatimukset. Säännösten mukaisesti huolellinen, ajoissa tehty valmistautuminen kuuluu tulkin ammattitaitoon. Tämä voi aiheuttaa ongelmia myös asiakkaalle, mikäli tulkin sanaston, terminologian ja fraseologian tuntemus ei välitä viestiä kokonaisuudessaan.

Koska etätulkkauspalveluita käytetään esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla ja vastaanottokeskuksissa, on tulkin ammattitaidolla, ammattietiikalla ja huolellisella valmistautumisella erittäin suuri merkitys. Tulkattavan oikeusturva, terveys ja jopa henki voi olla vaarassa, mikäli tulkkaus ei onnistu. Lisäksi tekniset seikat voivat vaikeuttaa tulkkausta mobiilisovelluksella, mikäli internetyhteys tai äänentoisto eivät toimi odotetusti tai tilanteessa on taustahälyä tai muita häiriötekijöitä.

### **3 Tutkimusmetodi**

Kerään aineistoa tutkielmaani kyselylomakkeella. Lomakkeessa on sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä. Näin pyrin saamaan aineistoksi sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista dataa.

Lähetin kyselylomakkeen jaettavaksi Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton sähköpostilistalle. SKTL oli kiinnostunut tämän aiheen gradun tuottamista tuloksista, ja heidän apunsa kyselyn levittämisessä on ollut huomattava. Lähetin kyselyn myös käännös- ja tulkkausalan eri sosiaalisen median kanaville, kuten Facebookin ryhmiin Asioimistulkit ja Käännöstiede sekä alan opiskelijoiden ryhmiin.

Lähtökohtani kyselylomakkeen laadintaan oli tehdä siitä mahdollisimman yksinkertainen, nopea ja vaivaton käyttää. Pyrin hiomaan lomakkeen monivalintakysymykset mahdollisimman relevanteiksi ja selkeiksi, ja vastausvaihtoehdot yksinkertaisiksi. Pyyntöjä osallistua erilaisiin sähköisiin tutkimuksiin, mielipidekyselyihin ja gallupeihin tulee sähköpostilistoille ja sosiaalisen median kanaviin paljon. Siksi katsoin, että lyhyt ja ytimekäs lomake houkuttelee vastaajia täyttämään kyselyn loppuun. Kiinnitin erityistä huomiota lomakkeen käytettävyyteen internet-selaimessa, jotta monivalintakysymykset ja niiden vastausvaihtoehdot ovat selkeästi nähtävissä ruudulla yhtä aikaa. Pyrin muotoilemaan avoimet kysymykset sellaisiksi, että ne houkuttelisivat mahdollisimman monet vastaamaan.

En kerännyt kyselylomakkeella yksilöitävissä olevia tietoja vastaajista. En kokenut, että tutkielman toteuttamisen kannalta laajemmat taustatiedot

vastaajista olisivat välttämättömiä. Pääasiallinen kiinnostuksen kohteeni oli vastaajien havaitsemat työelämän muutokset, tämänhetkiset työskentelyn muodot ja työelämään liittyvät epävarmuudet. Tästä syystä tarkemmat kysymykset vastaajien työelämästä, esimerkiksi heidän ammatissaan käyttämät kieliparit tai koulutustausta eivät olleet näkemykseni mukaan relevantteja. Henkilökohtaisilla tiedoilla, kuten iällä, sukupuolella, yhteystiedoilla tai asuinpaikalla ei ole merkitystä tulosten tulkinnan tai luotettavuuden kannalta. Kyselylomakkeessa oli yhteystietona sähköpostiosoitteeni, jota kautta minuun saattoi ottaa tarvittaessa yhteyttä kyselyn tai tutkielman tiimoilta. Kyselylomakkeen yksinkertaistaminen helpotti myös tutkimuseettistä pohdintaa informanttien nimettömyyden suhteen, sillä vastaukset eivät olleet yksilöitävissä eikä niitä tarvitse erikseen anonymisoida. EU:n tietosuoja-asetus GDPR:n mukaisesti henkilötietoja ovat esimerkiksi nimi, koti- tai sähköpostiosoite ja puhelinnumero.

Lisäksi etuna oli se, että mahdollisimman lyhyt ja ytimekäs kyselylomake tulee todennäköisimmin täytetyksi loppuun asti. Tärkeää tietoa mielestäni oli vastaajien uran pituus, sillä siten oli mahdollista selvittää muutosten havainnoinnin ajallista perspektiiviä. Toisena tärkeänä tekijänä oli käänös- ja tulkkausalan eri osa-alueilla ja erilaisissa työsuhteissa työskentely. Käsittelin kyselylomakkeen tuloksia sekä tilastollisesti että yksilötasolla. En uskonut, että yksilötason vastauksista tulee ilmenemään mitään yksilöitävissä olevia tietoja, ellei vastaaja päätä näitä kertoa.

### **3.1 Kyselylomakkeen laatiminen**

Laadin kyselylomakkeen Google Forms -alustalle. Forms-lomake on helppokäyttöinen, ja se tarjoaa muokattavissa olevia monivalinta- ja avointen kysymysten vaihtoehtoja. Vastaukset tulevat lomakkeen tekijän Google-tilille. Vastauksia voi tarkastella yksilöllisinä vastauksina tai suurena massana Google Sheets -taulukkona. Taulukoissa numeerisessa muodossa olevan datan voi esittää erilaisina graafeina. Forms on englanninkielinen eikä sen perustoimintoja voi kääntää suomeksi, esimerkiksi lähetyspainiketta *Send* ja monivalintakysymyksen avointa



vastausvaihtoehtoa *Other*. Käytän vastausten analysoinnissa myös suomenkielistä vastinetta Muu.

Laadin kyselylomakkeen siten, ettei pakollisia kysymyksiä ole. Lomakkeen voi lähettää, vaikkei olisikaan vastannut kaikkiin kysymyksiin. En kuitenkaan uskonut, että tämän vuoksi lomakkeeseen tulisi huomattavaa määrää vajaita vastauksia. Odotukseni oli, että lähes kaikki monivalintakysymykset tulevat täytettyä, mutta avoimiin kysymyksiin vastataan kokonaisvastaajamäärää vähemmän. Odotin saavani sen verran paljon vastauksia, että yksittäisiin kysymyksiin vastaamatta jättäminen ei olisi kokonaisuudessaan tulosten analysoinnin kannalta merkittävää.

Ydinkysymyksiä olivat jo tutkielmani otsikossa mainitut työelämän muutokset ja niihin liittyvät epävarmuudet. Osassa kysymyksistä halusin selvittää ajallista perspektiiviä vastaajien työelämästä viimeisen viiden vuoden ajalla, osassa kysymyksiä taas tämänhetkistä tilannetta. Kysymykset on listattu alla siinä järjestyksessä kuin ne ovat lomakkeella.

Ensimmäinen kysymys – *Kuinka kauan olet työskennellyt käännös- ja/tai tulkkausalalla?* – koskee käännös- ja tulkkausalalan uran pituutta. Muutosten havaitsemisessa uran ajallinen perspektiivi on merkityksellinen. Juuri aloittanut havaitsee erilaisia muutoksia kuin alalla yli 20 vuotta ollut. Tuloksista on mahdollista vertailla, miten eri pituisia aikoja alalla olleet kokevat muutokset ja epävarmuuden. Kysymys on yhden vastauksen monivalintakysymys. Vaihtoehdot ovat:

- Alle vuoden
- 1-5 vuotta
- 5-10 vuotta
- 10-15 vuotta
- 15-20 vuotta
- yli 20 vuotta

Toinen kysymys – *Mitä käännös- ja/tai tulkkausalalan töitä teet tällä hetkellä tai olet tehnyt viimeisen viiden vuoden aikana?* – koskee eri työtehtäviä käännös- ja tulkkausalalla. Useilla kääntäjillä ja tulkeilla on alalla monenlaisia työtehtäviä sekä kääntämisen että tulkkauksen puolelta ja oletan, että tämä moninaisuus heijastuu myös vastauksiin laajemmallakin

tasolla. Koen relevanttina tarkastella eri työtehtävissä työskentelevien vastauksia ja vertailla niiden eroavaisuuksia tai samankaltaisuuksia muiden kysymysten vastauksiin. Kysymys on monivalintakysymys, jossa voi valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon. Vastausvaihtoehdot ovat:

- Kaunokirjallisuuden kääntäminen
- Asiatekstien kääntäminen
- AV-kääntäminen
- Auktorisoitu kääntäminen
- Asioimistulkkaus
- Viittomakielen tulkkaus
- Oikeustulkkaus
- Konferenssitulkkaus
- Lokalisointi
- Käännöskoordinointi
- Opetus/tutkimus
- Tietotekniset työt
- Konsultointi
- Oikoluku, kielenhuolto yms.
- Other

Kolmannessa kysymyksessä – *Millä muilla aloilla käännös- ja/tai tulkkausalan lisäksi työskentelet tai olet työskennellyt viimeisen 5 vuoden aikana?* – olen kiinnostunut selvittämään vastaajien työelämän mahdollista monimuotoisuutta ja -alaisuutta. Oletukseni on, että monialaisuutta ilmenee jonkin verran. Kysymys on monivalintakysymys, jossa voi valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon. Vastausvaihtoehdot ovat:

- Ainoastaan käännös- ja tulkkausosalalla
- Humanistinen ja kasvatusala
- Kulttuuri- ja taideala
- Matkailu-, palvelu- ja ravitsemusala
- Sosiaali- ja terveysala
- Yhteiskunta-, liiketalous- ja lakiala
- Tekniikan ja luonnontieteellinen ala
- Liikenne-, ympäristö- ja luonnonvara-ala
- Other

Neljäs kysymys – *Valitse kaikki työelämäsi tällä hetkellä koskevat kohdat* – käsittelee erilaisia työsuhteita ja työstä sopimisen muotoja. Sekä palkkatyösuhteiden että itsensä työllistämisen käsitteen alle mahtuu monenlaisia työstä sopimisen muotoja, ja elanto voi koostua monista eri

tulonlähteistä. Kysymyksessä voi valita useamman kuin yhden eri vastausvaihtoehdon. Vastausvaihtoehdot ovat:

- Vakituinen työsuhde
- Määräaikainen työsuhde
- Nollatuntisopimus
- Vuokratyö, henkilöstövuokraus, ym.
- Alustatalouden kautta työskentely
- Yksinyrittäjä
- Työnantajayrittäjä
- Osuuskunnan kautta laskuttaminen
- Kevytyrittäjäyyspalvelun tai vastaavan kautta laskuttaminen
- Verokortillinen freelancer
- Apurahalla työskentely
- Työharjoittelu
- Other

Viidennessä kysymyksessä – *Valitse kaikki käännös- ja/tai tulkkausalan työelämäsi tällä hetkellä koskevat kohdat* – pyrin selvittämään käännös- ja/tai tulkkausalan työskentelyyn pää- tai sivutoimisuutta ja alan osuutta toimeentulosta. Kysymys on usean vastauksen monivalintakysymys.

Vastausvaihtoehdot ovat:

- Päätoimisesti käännös- ja/tai tulkkausalanalla
- Sivutoimisesti käännös- ja/tai tulkkausalanalla
- Kokoaikainen työskentely käännös- ja/tai tulkkausalanalla
- Osa-aikainen työskentely käännös- ja/tai tulkkausalanalla
- Työtön
- Väliaikaisesti pois alalta (perhesyyt, opiskelu, sairaus yms.)
- Lopettanut alalla kokonaan
- Other

Kuudennessa kysymyksessä – *Millaisia muutoksia olet havainnut käännös- ja/tai tulkkausalanalla työskentelysi aikana?* – esitän erilaisia väitteitä käännös- ja tulkkausalanalla tapahtuneista muutoksista. Pyydän vastaajaa arvioimaan väitteiden paikkansapitävyyttä hänen oman työelämänsä kohdalla. Kysymyksen vastausvaihtoehdot ovat pitää paikkansa, en osaa sanoa sekä ei pidä paikkansa. Kysymys on yhden vastauksen monivalintakysymys. Vastausvaihtoehdot ovat *pitää paikkansa, en osaa sanoa* ja *ei pidä paikkansa*. Väitteet ovat:

- En ole huomannut muutoksia
- Yrittäjäyys on lisääntynyt
- Tulotaso ja palkkiot ovat nousseet
- Työhyvinvointi on lisääntynyt
- Tietotekniikka on helpottanut työskentelyä
- Alan arvostus on lisääntynyt
- Toimeksiantojen määrä on kasvanut
- Työtehtävät/toimeksiannot ovat monipuolistuneet

Seitsemäs kysymys – *Mitä muita muutoksia olet huomannut alalla työskentelysi aikana? Mistä muutokset mielestäsi johtuvat?* – on avoin kysymys. Se on suoraan kytköksissä edelliseen kysymykseen ja tässä vastaaja voi tarkentaa tai lisätä jotain edellisen kysymyksen vastaukseen.

Kahdeksas kysymys – *Arvioi, kuinka seuraavat väitteet kuvaavat tilannettasi itsesi työllistäjänä käänös- ja/tai tulkkauslalla* – esittää väitteitä vastaajan työelämästä, ja pyydän tässäkin vastaajaa arvioimaan niiden paikkansapitävyyttä omalla kohdallaan. Kysymys on lomakkeen käytettävyyden vuoksi jaettu kolmeen eri osaan, jotta kysymys ja vastausvaihtoehdot näkyvät yhtä aikaa tietokoneen tai mobiililaitteen ruudulla. Kysymys on yhden vastauksen monivalintakysymys, ja sen vastausvaihtoehdot ovat *pitää paikkansa*, *en osaa sanoa/neutraali/joskus* sekä *ei pidä paikkansa*. Kysymyssarja on esitetty seuraavalla sivulla kokonaisuudessaan luettavuuden helpottamiseksi:

## Osa 1.

- Voin itse määritellä työaikani
- Tuloni pysyvät melko tasaisina ja/tai ennakoitavissa
- Taloudelliset riskit ovat hallittavissa
- Voin valita sopivimmat toimeksiannot
- Käteen jäävä tulo tuo riittävän elintason
- Minulla on riittävästi vapaa-aikaa ja lomia

## Osa 2.

- Byrokratia ja/tai paperityöt kuormittavat
- Toimeentulo tuntuu turvatulta, mikäli sairastun, perhetilanteeni muuttuu tms.
- Toimin mielelläni itseni työllistäjänä
- Saan tarvittaessa apua ja tukea kollegoiden yhteisöltä
- Tulot vastaavat koulutustaustaani ja/tai työkokemustani
- Digitalisaatio tuo minulle uusia mahdollisuuksia

## Osa 3.

- Uskon, että voin edetä urallani pitkälle
- Luotan alan tulevaisuuteen
- Suosittelisin alaa läheisilleni
- Työtehtävät vastaavat koulutustaustaani
- Voin neuvotella työn ehdoista
- Olen harkinnut alan vaihtoa

Yhdeksäs kysymys – *Aiheuttavatko seuraavat asiat sinulle epävarmuutta itsesi työllistäjänä?* – esittää väitteitä vastaajan työelämästä.

Vastausvaihtoehdot ovat aiheuttaa, en osaa sanoa/neutraali/joskus sekä ei aiheuta. Kysymys on yhden vastauksen monivalintakysymys, ja sen vastausvaihtoehdot ovat *pitää paikkansa*, *en osaa sanoa/neutraali/joskus* sekä *ei pidä paikkansa*. Se on jaettu kahteen osaan käytettävyyden ja selkeyden vuoksi, jotta sekä kysymys että vastausvaihtoehdot näkyvät yhtä aikaa tietokoneen tai älylaitteen ruudulla. Kysymyssarja on esitetty kokonaisuudessaan seuraavalla sivulla:

## Osa 1.

- Joustavuus työajoissa
- Vaihtelevat tulot
- Taloudellisten riskien hallinta
- Toimeksiantojen ja asiakkaiden löytäminen
- Mahdollisuus valita toimeksiannot ja asiakkaat
- Vapaa-ajan ja lomien riittävyys

## Osa 2.

- Mahdollisuus neuvotella työn ehdoista
- Byrokratia ja/tai paperityöt
- Toimeentulon turva, mikäli elämäntilanne muuttuu
- Työ- ja vapaa-ajan erottaminen
- Asiakassuhteiden ja toimeksiantojen jatkuvuus
- Yhteiskunnan taloudellinen tilanne
- Tulevaisuuden suunnittelu vuoden päähän

Kymmenes kysymys – *Haluatko tarkentaa työelämän epävarmuuteen liittyviä seikkoja tai lisätä jotain, mikä puuttui listalta?* – on avoin kysymys, jossa vastaaja voi tarkentaa tai lisätä edellisessä kysymyksessä käsiteltyjä työelämän epävarmuuteen liittyviä seikkoja.

Yhdestoista kysymys – *Miten haluaisit mieluiten työskennellä käännös- ja/tai tulkkauslalla nyt tai tulevaisuudessa?* – kartoittaa vastaajille mieluisimpia työskentelyn muotoja yhden vastauksen monivalintakysymyksenä. Vastausvaihtoehdot ovat *ei kiinnosta, en osaa sanoa* ja *kiinnostaa*.

- Itsensä työllistäjä
- Vakituinen työsuhde palkansaajana
- Määräaikainen työsuhde palkansaajana
- Työskentely usealle eri työnantajalle/toimeksiantajalle
- Päätoimisesti käännös- ja/tai tulkkauslalla
- Sivutoimisesti käännös- ja/tai tulkkauslalla
- Alustatalouden kautta työllistyminen
- Työnantajayrittäjä
- Alan vaihto kokonaan

Kahdestoista kysymys – *Haluatko kertoa jotain muuta kyselyn aihepiiristä?* – on avoin. Tähän kysymykseen vastaaja voi antaa palautetta kyselystä tai tutkimusaiheesta tai tarkentaa jotain aiemmista kysymyksistä.

### 3.2 Kyselylomakkeen testaaminen

Kyselylomakkeen testaaminen kävi läpi monta vaihetta, joissa pyrin karsimaan toistoa, epäselviä vastausvaihtoehtoja ja tiivistämään lomakkeen pituutta. Pyrin hiomaan kysymyksiä sellaisiksi, että ne auttaisivat minua vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Minulle tärkeää kyselylomakkeessa oli käytettävyyden nopeuden ja selkeyden suhteen, jotta vastaajilla olisi kiinnostus täyttää se loppuun ja kysely erottuisi edukseen eri online-kanavista tulevien kyselyiden keskellä.

Testaamisessa pyrin selvittämään lomakkeen täyttöön käytetyn ajan, ja koekäyttäjät ilmoittivat lomakkeen täyttämisen kestoksi noin 10–15 minuuttia. Mielestäni tämä on kohtuullinen aika käyttää lomakkeen täyttämiseen siten, että vastaukset ovat luotettavia.

Testaamiseen kuului myös kysymysten asettelun ja vastausvaihtoehtojen selkeyttäminen. Lomaketta testasi käännös- ja tulkkausalaalla toimivia ihmisiä sekä alaa tuntematon maallikko.

## 4 Vastausten esittely ja analyysi

Kyselylomake oli avoinna 18.02.–09.03.2020 välisenä aikana. Julkaisin lomakkeen 18.02.2020 noin kello 14. Ensimmäisen tunnin aikana sain 19 vastausta, ja ensimmäisen vuorokauden aikana 64 vastausta.

Kokonaisuudessaan kyselyyn osallistui 208 vastaajaa. Olin odottanut saavani maksimissaan noin 100 vastausta, ja tutkielman luotettavuuden kannalta minimimäärä vastauksia olisi ollut noin 70. Vastaajien runsas määrä viittaa siihen, että tutkielman aihepiiri koetaan kiinnostavaksi ja merkitykselliseksi oman alan kannalta. Vastausten runsas lukumäärä lisää myös tutkielman tulosten luotettavuutta ja painoarvoa.

Sain vastaajilta muutamia palautteita kyselyn toimivuudesta ja teknisistä ongelmista. Lomakkeen auettua eräs ensimmäisistä vastaaja havaitsi yksityisyysasetuksissa puutteen, jonka seurauksena hän pääsi lukemaan muiden vastaajien vastauksia. Korjasin yksityisyysasetukset välittömästi. Onneksi vastauksissa ei ollut mitään yksilöitävissä olevia henkilö- tai

yhteystietoja. Muutama vastaaja ilmoitti avoimissa vastauksissa, että joidenkin kysymysten vastausvaihtoehdot eivät toimineet eivätkä he siksi voineet vastata näihin kysymyksiin. Nämä tulivat esiin vasta vastauksia analysoidessani, enkä voinut korjata asiaa kyselylomakkeen ollessa vielä auki.

Eräs vastaaja myös kommentoi vastausvaihtoehtoja, ja tämä havainto osoittautui oikeaksi kvantitatiivista analyysia tehdessäni:

Kommentoisin myös tutkimuskysymyksiä sen verran, että vastausvaihtoehto "En osaa sanoa/neutraali/joskus" voi olla ongelmallinen tulosten analysoinnin kannalta, koska "joskus" on hyvin eri asia kuin "en osaa sanoa" tai "neutraali". Omissa vastauksissani keskimäinen valinta tarkoittaa useimmiten "joskus", mutta joskus myös "en osaa sanoa".

Eräs toinenkin vastaaja kommentoi lomakkeen kysymysten selkeyttä:

Vastasin kysymykseen "Millaisia muutoksia olet havainnut käänös- ja/tai tulkkausallalla työskentelysi aikana?" yleisesti alaa koskevien havaintojen pohjalta. Kysymystä olisi syytä tarkentaa siten, että pystyy erottamaan yleiset havainnot ja omaa toimintaa koskevat havainnot.

Analysoin kyselyn tuloksia eri kysymysten aihepiirien mukaan järjestettynä. Tämä tapa esitellä analyysi on mielestäni sopivampi kuin analyysin jaottelu kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen, sillä samaan aihepiiriin liittyy sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä, tai esittely samassa järjestyksessä kuin kyselylomakkeella. Lisäksi on loogista edetä vastaajien työelämän tiedoista yksityiskohtiin. Tällöin vastaukset täydentävät toisiaan.

Olen koodannut monivalintakysymysten tulokset numeeriseen muotoon ja esitän ne Google Sheetsissä muotoiltavana kaavioina. Analysoin avointen kysymysten vastauksia Braun & Clarken (2006, 4–15) temaattista analyysia käyttäen. Temaattinen analyysi lähtee liikkeelle siitä, kun tutkija alkaa huomata aineistossa kaavoja tai merkityksiä ja etsiä niitä havaintonsa pohjalta. Analyysissa liikutaan jatkuvasti edestakaisin aineistossa, ja jatkuva kirjoittamisen prosessi on merkittävä osa analyysia. Temaattisessa analyysissa tunnistetaan, analysoidaan ja raportoidaan aineistossa esiintyviä säännönmukaisuuksia tai malleja. Teemaksi voidaan laskea aihe, joka tavoittaa jotain tärkeää tietoa suhteessa tutkimuskysymykseen ja edustaa jotain toistuvaa merkitystä. Tällöin teeman koolla ei ole väliä, mikäli se on



merkityksellinen. Temaattinen analyysi on joustava ja aineistolähtöinen työkalu, jolla korpusta voidaan koodata ilman etukäteen määriteltyä koodausjärjestelmää. Teorialähtöisessä temaattisessa analyysissä on taas taustalla jonkinlainen teoria, jonka kautta aineistoa tarkastellaan.

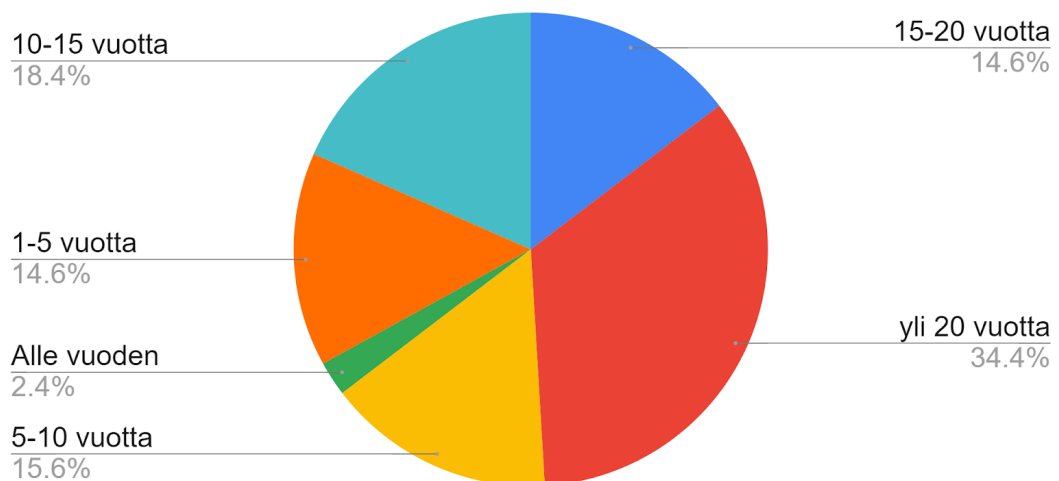
Pyrin etsimään vastauksista teemoja, jotka voisivat valottaa käännös- ja tulkkausalan muutoksia ja epävarmuuden kokemuksia. En ole valinnut teemoja etukäteen, vaan annan niiden muotoutua joustavasti saatujen vastausten mukaan aineisto edellä. Koska tutkielmani tarkoitus on ymmärtää syvällisemmin erilaisia prekarisaation ilmenemismuotoja ja muutoksia ja epävarmuuden kokemuksia, nämä ovat väistämättä suuntaa-antavia teemoja koko analyysin läpi. Prekarisaatio teoriana kuvaa ilmiötä abstraktimmalla makrotasolla, mutta temaattisen analyysin kautta pyrin pureutumaan aiheeseen yksittäisten vastaajien kokemusten mikrotasolla.

#### 4.1 Vastaajien työelämä

Lomakkeen ensimmäisillä kolmella kysymyksellä kartoitin vastaajien työelämän taustatietoja. Kysymykset käsittelivät käännös- ja/tai tulkkausuran pituutta, työtehtäviä alalla sekä muilla aloilla työskentelyä. Olen jakanut työelämää käsittelevien kysymysten analyysin alalukuihin.

##### 4.1.1 Uran pituus

Ensimmäinen kysymys – *Kuinka kauan olet työskennellyt käännös- ja/tai tulkkausalalla?* – käsitteli vastaajien uran pituutta.



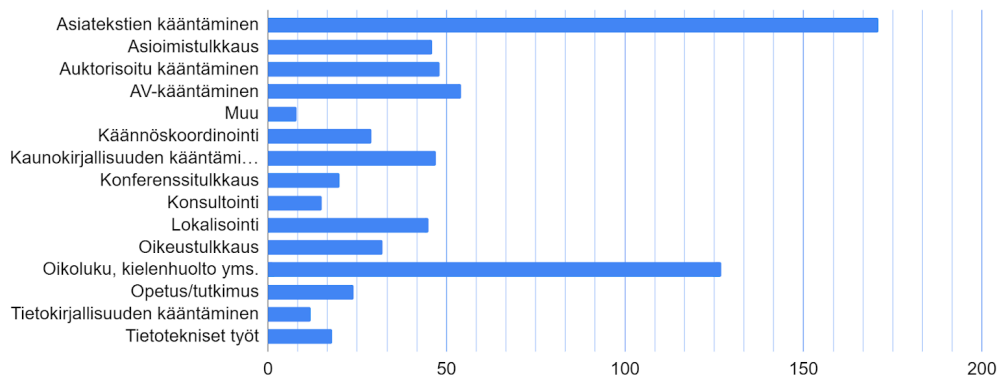
Kaavio 1: Käännös- ja/tai tulkkausalanalla työskentelyn pituus (N=207).

Huomattavaa on, että noin puolet vastaajista on työskennellyt alalla yli 15 vuotta ja vastaajista suurin osa yli 20 vuotta. Kolmasosa vastaajista on ollut alalla 5–15 vuotta. Yhteensä 36 kyselyyn vastaajista on ollut alalla alle viisi vuotta ja heistä viisi on alle vuoden alalla olleita. Kyselyyn siis on vastannut pääasiassa alan konkareita, joilla on tarjota pitkän aikaperspektiivin näkemys alasta ja sen muutoksista. Pitkään alalla olleet tuovat painokasta kokemusta alalta pitkällä perspektiivillä. Toisaalta tutkielman aihepiirin kannalta kiinnostavaa aineistoa olisi tullut alalla muutamia vuosia olleilta tai juuri aloittelevilta.

#### 4.1.2 Työtehtävät alalla

Seuraavassa kysymyksessä – *Mitä käännös- ja/tai tulkkausalan töitä teet tällä hetkellä tai olet tehnyt viimeisen viiden vuoden aikana? Valitse kaikki sinua koskevat kohdat* – kartoitin vastaajien työtehtäviä viimeisen viiden vuoden ajalta. Vaihtoehtoja oli 14 ja lisäksi *Other* (avoin kysymys).

Mitä käännös- ja/tai tulkkausalan töitä teet tällä hetkellä tai olet tehnyt viimeisen viiden vuoden aikana? Valitse kaikki sinua koskevat kohdat.



Kaavio 2: Vastaajien työtehtävät alalla, (N=208).

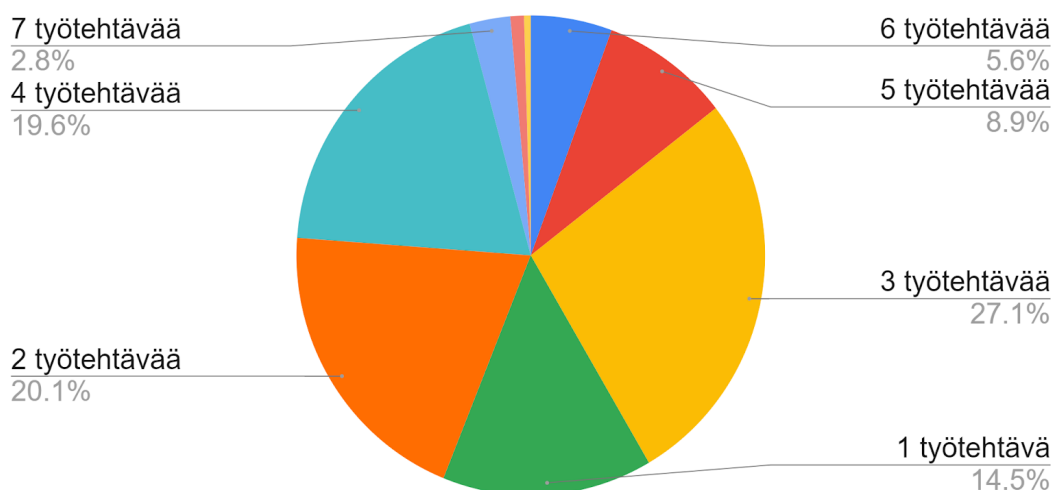
Vastaajista 171 ilmoitti tekevänsä asiatekstien käännöksiä ja 127 oikolukua, kielenhuoltoa ja muita vastaavia tehtäviä. Seuraavaksi eniten tehtiin lokalisointia, asioimistulkkauksia, auktorisoitua kääntämistä, av-kääntämistä, kaunokirjallisuuden kääntämistä, lokalisointia ja oikeustulkkauksia. Tietoteknisiä töistä, tietokirjallisuuden kääntämistä, opetusta ja tutkimusta, konsultointia, konferenssitulkkauksia ja käännöskoordinaatioita taas

vähemmän. Monet muut-kohdan avoimista vastauksista oli mahdollista lajitella kysymyksen olemassa oleviin vaihtoehtoihin.

Vastausvaihtoehdoissa ei ollut tietokirjallisuuden kääntämistä, ja 12 vastaajaa ilmoitti sen työtehtäväkseen, joten otin sen omaksi erilliseksi kategoriakseen.

Avoimia vastauksia tuli useita yksittäisistä työtehtävistä. Lajittelin muihin kategorioihin kuulumattomat taulukon Muu-kohtaan. Näitä olivat käännösten tarkastus ja evaluointi, kuvailutulkkaus, litterointi, post-editointi, taidetekstit, teatteritekstitysten kääntäminen, transkriboiva käännös (alkutekstinä suulliset haastattelut), tulkkitiimien kokoaminen ja käännöksen luku nauhalle.

Lajittelin vastaukset myös sen mukaan, montako eri työtehtävää vastaajilla oli. Noin kolmanneksella vastaajista oli kaksi tai vähemmän työtehtäviä. Vastauksista ilmeni, että noin kahdella kolmasosalla vastaajista on useampi kuin kolme eri käännös- ja tulkkausalan työtehtävää. Kaiken kaikkiaan vastauksista oli laskettavissa yhteensä 696 työtehtävää.



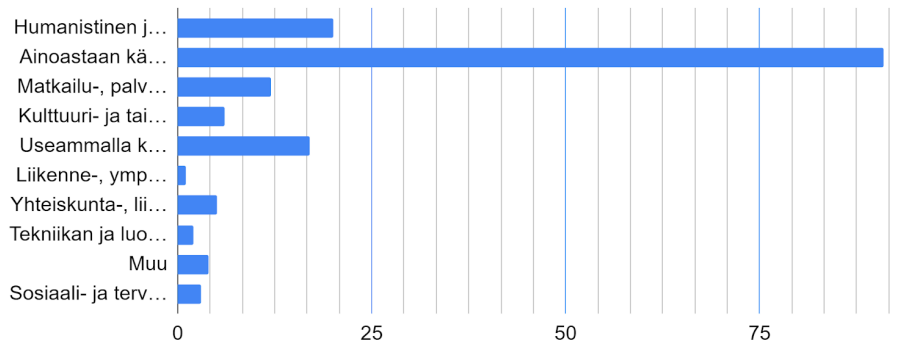
Kaavio 3: Työtehtävien määrä alalla, (N=208).

#### 4.1.3 Muilla aloilla työskentely

Seuraava kysymys – *Millä muilla aloilla käännös- ja/tai tulkkausalan lisäksi työskentelet tai olet työskennellyt viimeisen 5 vuoden aikana?* –

kartoitti vastaajien työelämän moninaisuutta. Kysymyksessä voi valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon.

Millä muilla aloilla käännös- ja/tai tulkkausalan lisäksi työskentelet tai olet työskennellyt viimeisen viiden vuoden aikana?



Kaavio 4: Eri aloilla työskentely, (N=204).

60 % vastaajista eli 122 henkilöä työskenteli ainoastaan käännös- ja tulkkausalalla. Käännös- ja tulkkausalan lisäksi eniten vastaajat työskentelivät humanistisella ja kasvatusalalla sekä useammalla kuin yhdellä alalla. Kategoriat ovat hyvin väljiä ja esimerkiksi matkailu-, palvelu- ja ravitsemusala pitää sisällään aloja kassamyymästä ravintolapäällikköön. Avoimeen Other-kohtaan tuli myös 12 avointa vastausta, jotka analyysin helpottamiseksi lajittelin olemassaoleviin kategorioihin sekä niihin sopimattomat 5 kappaletta Muut-kohtaan. Muita aloja olivat esimerkiksi kotiäiti, vartiointiala, liikunnanohjaaja ja vihertyöt. Vaikka vastausvaihtoehdot olivat väljästi määriteltyjä, avoimia vastauksia tuli suhteellisen vähän.

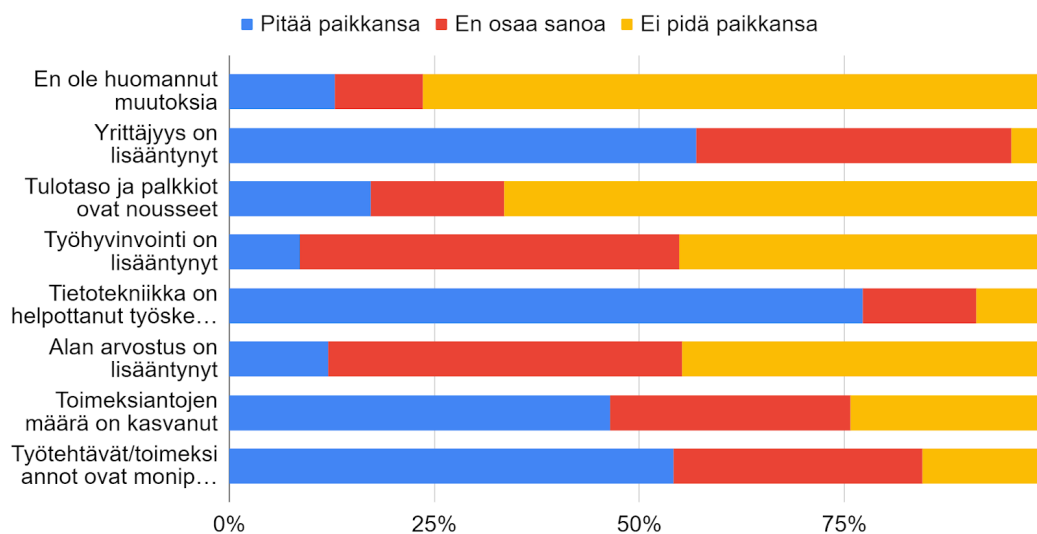
## 4.2 Havaitut muutokset alalla

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen vastaajien havaitsemia muutoksia käännös- ja tulkkausalalla. Aihepiiriin kuului monivalinta- ja avoin kysymys.

### 4.2.1 Muutokset monivalintakysymyksenä

Seuraavaksi kartoitin vastaajien havaitsemia muutoksia käännös- ja/tai tulkkausalalla työskentelyn aikana. Kysymyksessä – *Millaisia muutoksia olet havainnut käännös- ja/tai tulkkausalalla työskentelysi aikana?* – esitin

väitteitä työelämän muutoksista. Vastausvaihtoehtoina ovat *pitää paikkansa*, *en osaa sanoa* ja *ei pidä paikkansa*.



Kaavio 5: Havaitut muutokset N=181.

Eniten vastauksia saanut vaihtoehto on tietotekniikan vaikutus työskentelyn helpottajana. Tämä tulkintani mukaan johtuu siitä, että suurin osa kyselyyn vastanneista on alalla jo pitkään olleita, jotka ovat nähneet alan tietoteknisten sovellusten ja ohjelmistojen käyttöönoton alalla ja niiden kehittymisen. Myös on yllättävää, että alan arvostuksen ei koeta nousseen, työhyvinvoinnin lisääntyneen eikä tulotason nousseen. Avoimen kysymyksen vastaukset valottavat näitä prosenttiosuuksia lisää. En osaa sanoa –vastauksia on tullut huomattava määrä, joissain kysymyksissä jopa noin puolet.

#### 4.2.2 Muutokset avoimena kysymyksenä

Vastauksia avoimeen kysymykseen – *Mitä muita muutoksia olet huomannut alalla työskentelysi aikana?* – tuli yhteensä 115 kappaletta. Temaattista analyysia käyttäen löysin vastauksista 10 erilaista teemaa. Erityisesti pitemmissä vastauksissa nousi esiin useita eri teemoja, joten lajittelin saman vastauksen useampaan eri teemaan. Täten eri teemoihin luokiteltujen vastausten määrä on suurempi kuin lomakkeen vastausten kokonaismäärä.

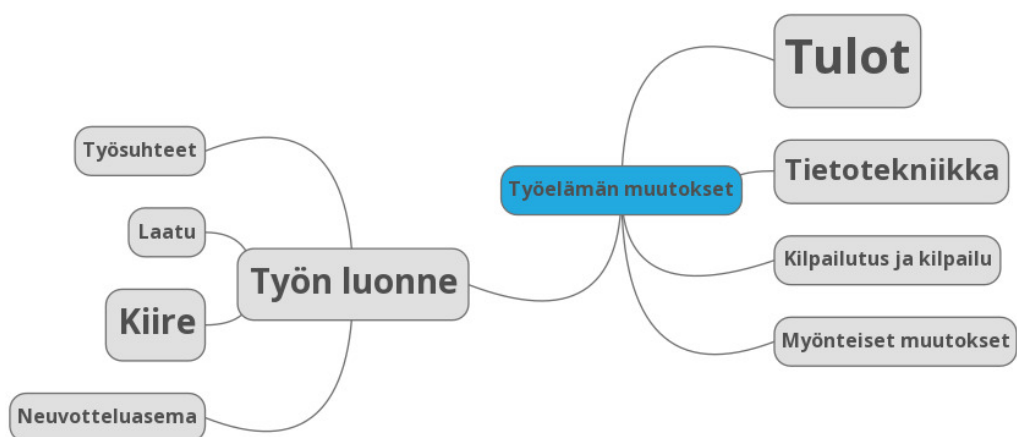
Lyhyemmissä, noin yhden virkkeen tai muutaman sanan mittaisissa vastauksissa taas esiintyi yleisimmin vain yksi teema.

Osa työelämässä tapahtuneiden muutosten teemoista oli selkeitä ja helppo nimetä, esimerkiksi hintojen lasku, tietotekniikka ja myönteiset muutokset.

Osa teemoista oli taas päällekkäisiä tai vaikeammin hahmotettavissa.

Esimerkiksi työn luonteen muutos on laajempi teema, jonka alateemoiksi listasin kiireen, neuvotteluaseman, laadun ja työsuhteiden vähenemisen.

Alla olevassa kaaviossa kuvaan muutosten teemoja ja niiden hierarkiaa: kirjasinkoko kuvaa teemojen lukumäärää vastauksissa ja työn luonteen alateemat on esitetty hierarkisesti. Esitän kaaviot samalla sivulla luettavuuden helpottamiseksi.



Kaavio 6: Muutosten teemat.

Seuraava taulukko esittelee vastausten teemat lukumäärällisesti.

Teema	Lukumäärä
Tulot	38
Tietotekniikka	20
Työn luonne	19
Kiire	17
Neuvotteluasema	7
Työsuhteet	5
Laatu	5
Kilpailutus ja kilpailu	10
Myönteiset muutokset	9
Muut	8

Taulukko 7: Teemojen lukumäärät.

Seuraavaksi avaan teemojen sisältöjä ja valintaperusteita sekä esitän suoria lainauksia vastaajilta.

Tulot-teema nousee voimakkaimmin pintaan vastauksia analysoidessa. Teema kuvaa esimerkiksi vuosikausia paikallaan polkenutta hintatasoa, asiakasyritysten polkemia hintoja, alustatalouden kautta tehtävän asioimistulkkauksen hinnoittelun pirstaloitumista tunneista minuuteiksi ja konekäännösten editoinnista johtuvaa palkkioiden polkemista. Seuraavat esimerkit havainnollistavat kyselyyn osallistuneiden mainitsemia muutoksia. Kaikki tutkielmassa esitetyt lainaukset ovat suoraan

kyselylomakkeen vastauksia, niitä ei ole muokattu kirjoitusasun tai minkään muun seikan osalta autenttisuuden vuoksi. Lainaukset on myös esitetty lyhentämättöminä.

Palkkiot / hinnat ovat laskeneet, ansaitse nyt vähemmän kuin 10 vuotta sitten tai ensimmäisenä työskentelyvuotenani, 2001, jolloin olin vuoden kk-palkalla käännöstoimiston leivissä (tosin etätyöläisenä).

Käännösmuistiohjelmien laaja yleistyminen ja konekääntämisen eteneminen ovat mullistaneet kääntäjän toimenkuvan (myös positiivisesti), mutta myös vinouttaneet ansiokehityksen käännösmarkkinoilla. Käännösalan suuret toimijat ovat valtavien volyymiensä turvin pystyneet polkemaan käännöspalkkiot alle yksinyrittävän kääntäjän kannattavuustason. Tällaista ota tai jätä -tilannetta ei tunnettu non 15 vuotta sitten. Vaikka olen itse alalla erittäin pitkään työskennellenä pystynyt säilyttämään siedettävän palkkiotason, alalle saapuvien koulutettujen kääntäjien kohtaama epäreilu kilpailutilanne surettaa.

Hintataso ei ole noussut, vaan pikemminkin laskenut. Syynä esim. digitalisaatio ja automaattiset käännösohjelmat. Toinen mahdollinen syy on hintojen polkeminen.

Tietotekniikka-teemassa on selkeästi määriteltävissä, miten esimerkiksi konekäännösten jälkieditointi ja muut tietotekniikan sovellukset ovat muuttaneet alaa. Kuten edellisessä kysymyksessä tuli ilmi, tietotekniikan käyttö on eniten havaittu muutos.

Lisää konekääntämistä. Työ muuttuu pikkuhiljaa konekäännösten editoinniksi.

Täydellisen muutoksen mm. käännösmuistien kehityksessä ja yleisessä tietotekniikassa (aloitin -96).

Kun konekäännökset ei ole enää täysin surkeita ja kohdekieltä ei osaava asiakas ei muutenkaan näe eron hyvän ja huonon käännöksen välissä (eikä tiedä paljonko aikaa hyvän käännöksen näkymättömään taustatyöhön menee) on yhä vaikeampi saada potentiaalisen tilaajan ymmärtämän, mitä laatu on ja miksi siitä kannattaa maksaa :(

Työn luonne -teemaan olen koonnut laajempia havaittuja muutoksia alalla. Jotkin vastauksista käsittelevät käännös- ja tulkkausalaa lisäksi myös työelämän muutoksia kokonaisuudessaan.

Koko työelämä on muuttunut, tuntuu että monet työsuhteessa olevat ovat naimisissa työnsä kanssa aivan kuin yrittäjät, mutta heillä ei ole yrittäjän vapautta. Esim. tavoitettavuus iltaisin, töiden murehtiminen vapaa-ajalla, yt-neuvottelut ja irtisanomisvaara. Toki yrittäjäjyyskin on lisääntynyt, varsinkin käännösosalalla, mutta välillä tuntuu ettei työsuhteessa olevien elämä ole sen helpompaa.



Nykyisin huomaa myös yhteiskunnalliset "kriisit" ja pörssimuutokset työssäni välittömästi. Esim. lakko saattaa yhtäkkiä hiljentää kaikki asiakkaat hetkeksi. Loppuasiakkaat laittavat heti rahahanat kiinni.

Yksinyrittäjästä käyttäminen vakituisten töiden tekoon on vakiintunut. Toimeksiantajat ja näiden asiakkaat tahtovat välttää työnantajan vastuun ja vastuun työn laadusta.

Työsuhteet-teema käsittelee työsuhteiden muuttumista yrittäjyydeksi.

Tämänkin kysymyksen vastauksiin vaikuttaa vastaajien enemmistön pitkä aikaperspektiivi alalta. Hieman yli puolet vastanneista edellisessä kysymyksessä kertoo yrittäjyyden määrän kasvaneen alalla.

Ennen vanhaan oltiin työsuhteisina freelancereina kuitenkin "talon väkeä" niin Maikkarilla kuin Ylellä kuin teattereissa, nykyään suhtautuminen on erilaista. Turvattomuus tulevan työtilanteen suhteen on aina ollut seuranamme, mutta yli 10 vuotta läsnä on ollut pelko myös töiden menettämisestä ulkoistuksen kautta, mikä Maikkarilla toteutuikin.

Laatu-teemassa käsitellään työn laadun heikkenemistä. Syinä ovat esimerkiksi kilpailutus, töiden polkumyynti ja ota tai jätä –tilanne.

Laatuvaatimukset käytännössä laskeneet ainakin AV-käännösten osalta. Lyhyet dediket nykyään sääntö, eivät poikkeus.

Useammat ihmiset luulevat osaavansa itse kääntää

Kilpailutus on lisääntynyt, mikä vaikuttaa negatiivisesti tulkkaus- ja käännöstyön hintatasoon ja laatuun. Alalla on edelleen ilman koulutusta tai tutkintoa toimivia henkilöitä.

Kiire-teema tuo ilmi sen, miten työtahti on hektisemmäksi. Teema on suoraan kytköksissä laadun teemaan:

Käännökset halutaan koko ajan nopeammin. Isot asiakkaat polkevat hintoja. Syy: Kääntäjän ammattitaitoa harva arvostaa, kääntämistä ei osata otta huomioon tuotteita kehitettäessä, kääntämistä pidetään välttämättömänä pahana "koska EU pakottaa".

Työtahti nopeutuu ja työajat liukuvat helposti viikonloppuihin ja iltoihin. Sama kehitys on nähtävissä muilla tietotyöaloilla ja asiantuntija-ammateissa.

Neuvotteluasema-teema käsittelee vastaajien kokemuksia toimijuuden vähenemisestä.

Työehdot ovat heikentyneet, kiireinen aikataulutus lisääntynyt. Johtuu kilpailutuksista ja siitä, että toimistot antavat asiakkaiden sanella ehdot neuvottelematta siitä, mikä on asiantuntijatyössä järkevää ja mahdollista.

Yhä enemmän (ulkomaiset) asiakkaat sanelevat pelisäännöt

käännöstoimistoasiakkaiden kanssa ei voi neuvotella hinnoista eikä työni laadulla tunnu olevan heille merkitystä, kunhan tekniset seikat ovat oikein. Toisaalta käännöstoimistojen kanssa on helpompi työskennellä, kun suorien asiakkaiden kanssa pitää aloittaa "alusta" joka kerta erikseen ja neuvottelut vievät aikaa ja energiaa.

Kilpailutus ja kilpailu -teema käsittelee sekä alan sisäistä kilpailua että julkisia kilpailutuksia. Sisäisenä kilpailuna on joissain vastauksissa mainittu joidenkin kääntäjien harjoittama työnsä alihinnoittelu.

Yleinen kurjistuminen. Alan villiintyminen. Yksi kurjistumisen syy on Hansel-kilpailutus.

Julkisten kilpailutusten myötä joka kierroksella palkkiot laskevat ja/tai työehdot huononevat. Asiaan voi kieliparissani (arabia-suomi) vaikuttaa myös se, että uusia tulokkaita tuli muutama vuosi sitten alalle paljon, mutta sittemmin kysyntä on vähentynyt.

kilpailu on kiristynyt; johtuu ehkä ulkoistamistrendistä, yrityksillä ei ole enää omia kääntäjiä

Myönteiset muutokset -teema nimensä mukaisesti käsittelee alalla havaittuja positiivisia muutoksia:

Itselläni yrityksen perustaminen 2009 lisäsi työhyvinvointia, työtehtävien monipuolisuutta ja vapautta päivärytmin järjestämiseen sekä toi uudenlaisia asiakkuuksia. Siirryin käännöstoimistosta yksinyrittäjäksi. Käännöksiä toivotaan yhä nopeammalla aikataululla osin konekääntämisen lisääntymisen ja osin taas "vakituisten" käännöskumppanien kanssa tehtyjen sopimusten vuoksi. Kaikki asiakkaat eivät tosin aina hahmota, että kääntäminen (edes konekääntäminen) ei tarkoita vain tekstin syöttämistä ikään kuin johonkin koneeseen, josta saisi silmänräpäyksessä valmiin, käyttökelpoisen käännöksen.

Kirjallisuuden suomentajien kohdalla arvostus ja näkyvyys tuntuvat jossain määrin lisääntyneen - tai ainakin omasta kuplastani käsin katsottuna. AV-käännösosalalla vuonna 2012 alkanut järjestäytyminen ja ay-toiminta on toisaalta lisännyt alan näkyvyyttä ja jopa nostanut palkkioitakin, ainakin osalla, mutta toisaalta nykytilanteessa näkyy saman liikehdinnän jäljiltä (tai kenties vain sen näkyviin tuomana) yhteisön polarisoituminen ja kuinka erilaiset kääntäjien oikeudet ja työolot voivat olla alan sisällä.

Seuraavaksi esittelen esimerkin yksittäisen vastauksen teemoittelusta.

Löysin seuraavasta vastauksesta seuraavia teemoja: kilpailutus ja kilpailu [1], tulot [2], tietotekniikka [3], laatu [4], työn luonne [5] ja neuvotteluasema [6]. Numero viittaa sen edellä esiintyvään teemaan.

Teemat on numeroitu tässä esimerkissä havainnollistamista varten, eivätkä numerot liity vastausten lukumääriin, hierarkioihin tai analyysiin muuten:

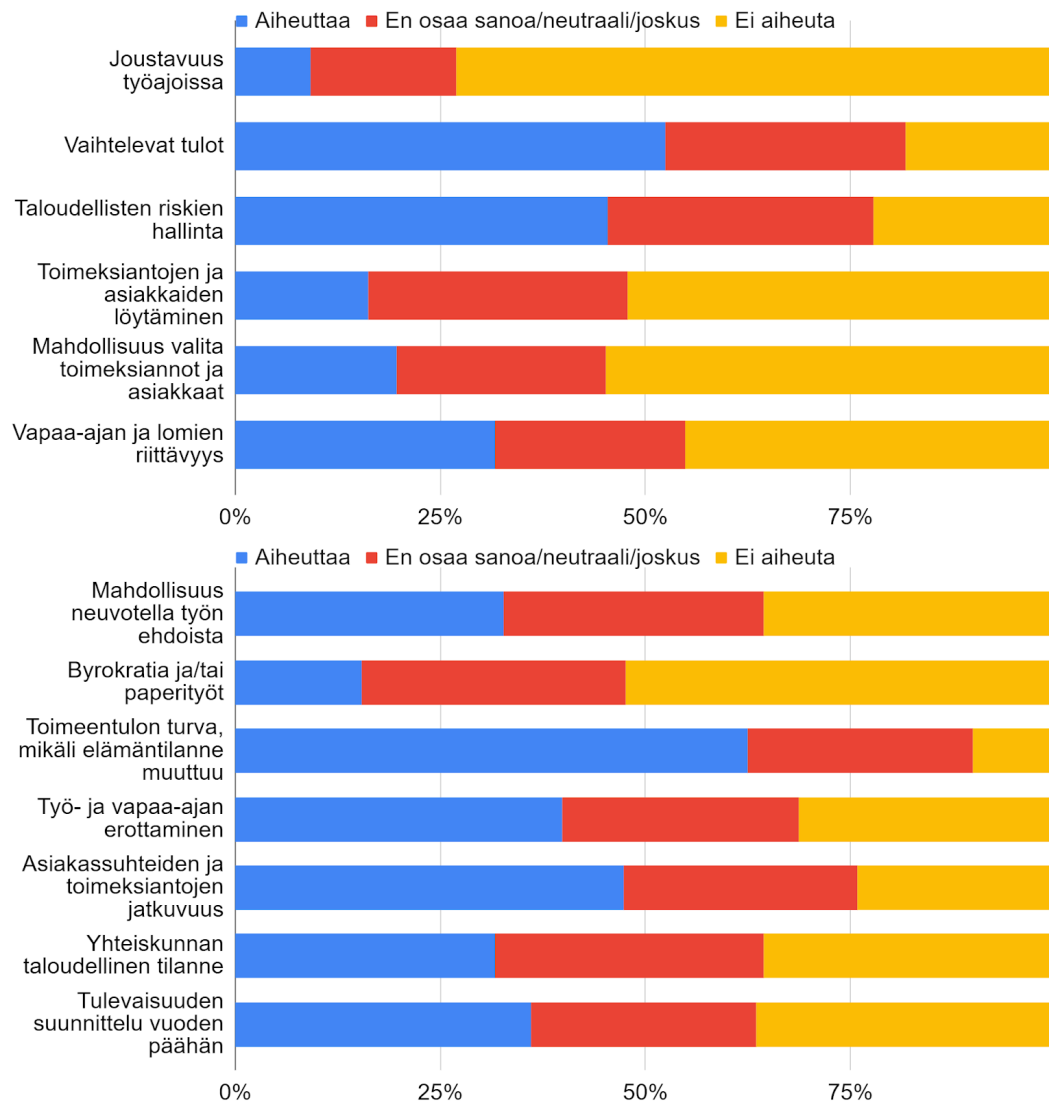
Alan kova hintakilpailu [1] on painanut etenkin alihankkijoille maksettavia palkkioita alas [2], ja MT:n käyttö [3] alentaa niitä lisää. Luja usko tietotekniikkaan ja tekoälyyn [3] ihmisen korvaajana (rengistä uskotaan olevan isännäksi) on tehnyt kääntäjästä helposti korvattavan pelinappulan viestinnän asiantuntijan sijaan. Töitä jaetaan sattumanvaraisesti [6] eri kääntäjien kesken, jolloin käännöksen yhtenäisyys, johdonmukaisuus ym laatu kärsivät [4], ja yleensä niille jotka halvimmallalla [1] tekevät. Kääntäjiä ei enää juuri välitetä tavata, kohdata ihmisinä, eikä yhteyttä pidetä enää edes s-postitse [5], vaan toimeksiannon saajan saattaa ratkaista intranetin [3, 6] kasvoton kyselyjärjestelmä. Tämä on hyvin valitettavaa ja surullista, niin kääntäjän työn arvostuksen ja elannon hankinnan kuin loppuasiakkaalle toimitettavan laadun kannalta [4].

### 4.3 Epävarmuus

Seuraavaksi käsittelen vastaajien epävarmuuden kokemuksia monivalinta- ja avoimen kysymyksen vastausten kautta.

#### 4.3.1 Kvantitatiivinen analyysi

Kyselylomakkeessa – *Aiheuttavatko seuraavat asiat sinulle epävarmuutta itsesi työllistäjänä?* – kysymys oli jaettu lomakkeen käytön helpottamiseksi kahteen osaan, mutta esitän sen tässä yhtenäisenä kokonaisuuden tarkastelun helpottamiseksi. Seuraavassa kaaviossa väitteet epävarmuutta aiheuttavista seikoista esitetään graafisesti ja prosenttilukuina. Tämän kysymyksen vastauksista ei ole mahdollista ilmoittaa vastaajien määrää kokonaisuudessaan, sillä kaikki vastaajat eivät ole vastanneet jokaiseen kysymykseen. Vastaajien määrä vaihtelee 180–200. Esitän kaaviot samalla sivulla luettavuuden helpottamiseksi.



Kaavio 8: Työelämässä epävarmuutta aiheuttavat seikat.

Eniten epävarmuutta, noin puolelle vastanneista, aiheuttavat toimeentuloon liittyvät asiat: tulojen vaihtelu, taloudellisten riskien hallinta, asiakassuhteiden ja toimeksiantojen jatkuvuus ja toimentulon turva, mikäli elämäntilanne muuttuu. Ehdottomasti eniten epävarmuutta aiheuttaa toimeentulon turva, mikäli elämäntilanne muuttuu. Vähiten epävarmuutta aiheuttaa joustavuus työajoissa, byrokratia, asiakkaiden löytäminen sekä mahdollisuus valita toimeksiannot ja asiakkaat. Kuten eräs vastaaja kommentoi lomakkeen käytettävyyttä, vastausvaihtoehto en osaa sanoa/neutraali/joskus on ollut liian epämääräinen ja laaja, sillä sitä vastausvaihtoehtoa esiintyy suhteellisen paljon. Tämä harmillisesti vaikuttaa

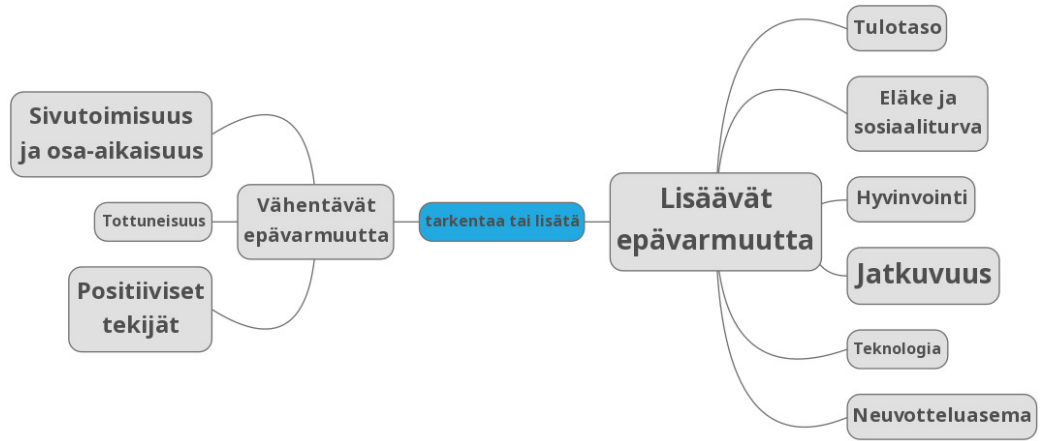
vastausten kokonaismäärään ja uskonkin, että tarkemmin määritellyllä vastausvaihtoehdolla olisi saanut tarkempia tuloksia.

#### 4.3.2 Tarkennuksia ja lisäyksiä

Avoimen kysymyksen – *Haluatko tarkentaa työelämän epävarmuuteen liittyviä seikkoja tai lisätä jotain, mikä puuttui listalta?* – vastauksista nousee selkeästi esiin kahtiajako epävarmuutta vähentäviin ja lisääviin tekijöihin, jotka olen nimennyt analyysissä kahdeksi pääteemaksi ja niiden alateemoiksi.

Olen lajitellut vastauksia teemojen mukaan. Samassa vastauksessa saattoi nousta esiin useampia teemoja, joten olen lajitellut saman vastauksen useampaan teemaan kuuluvaksi. Epävarmuutta vähentävien tekijöiden teemoiksi nousivat tottuneisuus, sivutoimisuus ja osa-aikaisuus sekä positiiviset tekijät. Tottuneisuudella tarkoitetaan tässä alan käytäntöihin sopeutumista, nämä tekijät korostuvat etenkin pitkään alalla olleilla. Epävarmuutta lisäävien tekijöiden teemoiksi nousivat tulotaso, neuvotteluasema suhteessa asiakkaisiin, jaksaminen ja hyvinvointi, töiden ja asiakassuhteiden jatkuvuus, teknologia sekä eläke ja sosiaaliturva.

Seuraavassa kaaviossa on hierarkkisesti esitetty epävarmuutta vähentävät ja lisäävät tekijät. Kirjasinkoko kuvaa lisäävien tai vähentävien tekijöiden lukumäärää. Kaavio ja taulukko on esitetty samalla sivulla luettavuuden helpottamiseksi.



Kaavio 9: Tarkennukset tai lisäykset.

Vähentävät epävarmuutta	Lukumäärä	Lisäävät epävarmuutta	Lukumäärä
Tottuneisuus	9	Tulotaso	9
Sivutoimisuus ja osa-aikaisuus	5	Neuvotteluasema	8
Positiiviset tekijät	10	Hyvinvointi	9
		Jatkuvuus	20
		Teknologia	3
		Eläke ja sosiaaliturva	7

Taulukko 10: Epävarmuutta vähentävät ja lisäävät tekijät.

Tottuneisuus-teeman nimeäminen osoittautui hankalaksi. Vastaajat puhuvat alaan liittyvistä faktoista ja alan luonteesta. Päätin, että tottuneisuus on mahdollisimman kattava nimi teemalle. Määrittely oli osin hankalaa, sillä vastauksissa tuli ilmi myös tottuneisuuden epävarmuutta lisääviä tekijöitä. Tottuneisuuden olisi voinut määritellä kuuluvaksi kumpaan pääteemaan tahansa. Muutamat vastaajat mainitsevat vastauksessaan uransa pituuden ja kuten aiemmin on käynyt ilmi, noin puolet vastanneista on ollut alalla yli 15 vuotta. Mikäli viihtyy uralla näin pitkään tai pitempäänkin ammattia vaihtamatta, tottuneisuus on tulkintani mukaan heille myönteinen seikka. Seuraavaksi lainauksia pitkään alalla olleilta vastaajilta tästä teemasta:

Olen työllistänyt itseni 20 vuoden ajan ja tottunut olosuhteisiin. Kaikesta selviää eikä tulevaisuus aiheuta epävarmuutta.

Olen ollut niin pitkään yrittäjänä (24 vuotta), ettei minulla tule edes mieleen yrittää suunnitella elämääni vuoden päähän. Toisaalta muillakin aloilla on turvattomuutta.”

Alkuvuosina tilanne oli eri; asiakkaiden löytäminen ja jatkuvuus oli epävarmaa ja toiminnan ylläpito ja tasainen työvirta oli merkittävästi epävarmempaa. Nyt 20. työvuotenani tilanne on melko tasainen, ei aiheuta stressiä talouden suhteen. Entistä enemmän voin hyvin vapaasti valita, mitä työt haluan tehdä, ja mitkä eivät innosta ja voin rennosti jättää ne väliin. Ja pitää vaikka vapaapäivän ikävän työn sijaan. En silti suosittele tätä yrittäjyyttä kaikille, vaatii oman harjaantumisensa pysyä jämäkkänä (se "ein" sanomisen oppiminen on tärkeää!) ja tiukkana itselleen aikataulutuksessa tarvittaessa.

Epävarmuutta vähentäviä tekijöitä olivat vastaajien kokemat positiiviset tekijät. Joissain vastauksissa mainitaan myös epävarmuutta lisääviä seikkoja. Kutsumus, työn vapaus ja eläkeiän lähestyminen vähentävät epävarmuuden kokemuksia, kuten seuraavista esimerkeistä voi huomata.

Asiakkaat ja toimeksiannot toki muuttuvat usein (toki on paljon vakioasiakkaitakin, jotka ovat jo vuosikausia kääntyneet puoleeni), mutta kun on itsekkin aktiivinen ja on löytänyt monia kanavia, niin kumpiakin on loppujen lopuksi liikaakin, eli en tunne pelkoa siitä, etteikö työtä ja toimeentuloa riittäisi.

Olen toisaalta kiitollinen ja tyytyväinen vapauteeni ja kivaan ja antoisaan työhöni. Hankaluuksia tuottavat vain asiakkaat, jos ja kun he eivät ymmärrä työn luonnetta- tai esim. sitä, että yksinyrittäjäkin tarvitsee vapaa-aikaa.

Positiivista on joustavuus: työtä voi tehdä missä vain ja milloin vain.

Myös sivutoimisuus on epävarmuutta vähentävä tekijä joillekin vastaajista. Käännös- ja tulkkauslalla toimimista kuvataan joissain vastauksissa harrastuksena tai kutsumuksena. Ansiotyö toisella alalla tai puolison hyvät tulot mahdollistavat alalla toimimisen ja vähentävät epävarmuutta. Seuraavat lainaukset valaisevat vastaajien näkemyksiä sivutoimisuuden ja/tai osa-aikaisuuden merkityksestä.

Puolison hyvät tulot ja yhteinen omaisuus poistavat toimeentulohuolet, ja nautin kääntämisestä, sen osa-aikaisuudesta ja joustavuudesta. Kuitenkin jos olisin yksin elatusvastuussa, pitäisi hakeutua työhön, josta saa säännöllisemmät tulot.

Hakeuduin toiselle alalle vakituiseen työsuhteeseen, koska päätoiminen freelance-kääntäminen oli liian epävarmaa ja stressaavaa. Nyt se on sivutoiminen "harrastus".

Koska toimin osa-aikaisesti kääntäjänä, toimeentulo on turvattu. Haluaisin kuitenkin lisätä käännöstöitä työhöni ja samalla tiedän ottavani taloudellisesti isomman riskin.

Yritystoiminnan sivutoimisuus vaikuttaa vastauksiini: jos toimeentuloni olisi ollut kokonaan siitä riippuvainen (mitä se ei urani aikana ole ollut, mutta saattaa olla tulevaisuudessa), vastaukset saattaisivat olla erilaiset, esimerkiksi epävarmuus suurempaa kuin nykytilanteessa.

Työelämä on epävarmaa kaikilla aloilla mutta uskon vahvasti siihen, että osaavilla työntekijöillä työtä riittää. Itse teen sivutoimisesti - sivutoimisesti siksi, että käännösala on eräänlainen kutsumus mutta ei riitä /yksinyrittäjänä - freelanerina / haluamaani toimenetuloon.

#### **4.4 Ansiotyön muodot**

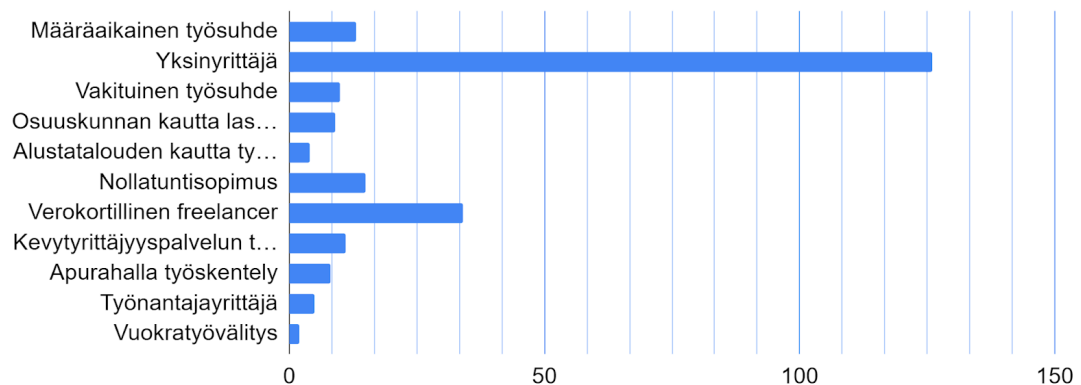
Seuraavassa kappaleessa käsittelen itsensä työllistäjien työskentelyn muotoja kartoittaneet kysymykset. Kappale on jaettu alalukuihin eri kysymysten mukaan. Ensimmäisenä käsittelen kääntäjien ja tulkkien ansiotyöhön liittyviä sopimisen muotoja. Toinen alaluku käsittelee käännös- ja tulkkausalalla koko- ja osa-aikaisuutta sekä pää- ja sivutoimisuutta. Kolmas alaluku

##### **4.4.1 Työskentelyn muodot**

Kysymys – *Valitse kaikki työelämäsi tällä hetkellä koskevat kohdat* – on usean vastauksen monivalintakysymys, eli vastaaja voi valita kaikki hänen tämänhetkistä työtilannettaan koskevat vaihtoehdot. Tulkitsen, että vastaajista ehdoton enemmistö on yksinyrittäjiä, koska vastaajista on valtaosa pitkään alalla olleita ja heidän toimintansa on vakiintunutta. Yksinyrittäjien määrä korreloi mielestäni päätoimisesti alalla työskentelevien kanssa, mutta tämän seikan voisi selvittää tarkemmalla tilastollisella analyysillä. Kevytyrittäjäyys- tai laskutuspalvelut ja alustatalous ovat suhteellisen uusia työskentelystä sopimisen muotoja. Vain muutamat vastaajat ovat valinneet näitä vaihtoehtoja. Arvioin, että vähemmän aikaa alalla olleiden kohdalla osuuskunnan kautta laskutusta, kevytyrittäjäyyspalveluiden käyttöä ja vuokratyövälistystä käytetään enemmän. Vastauksista ei käy ilmi millä aloilla vastaajat ovat erilaisissa



työsuhteiden muodoissa. Seuraavassa kaaviossa esitetään vastaajien työskentelyn muotoja.



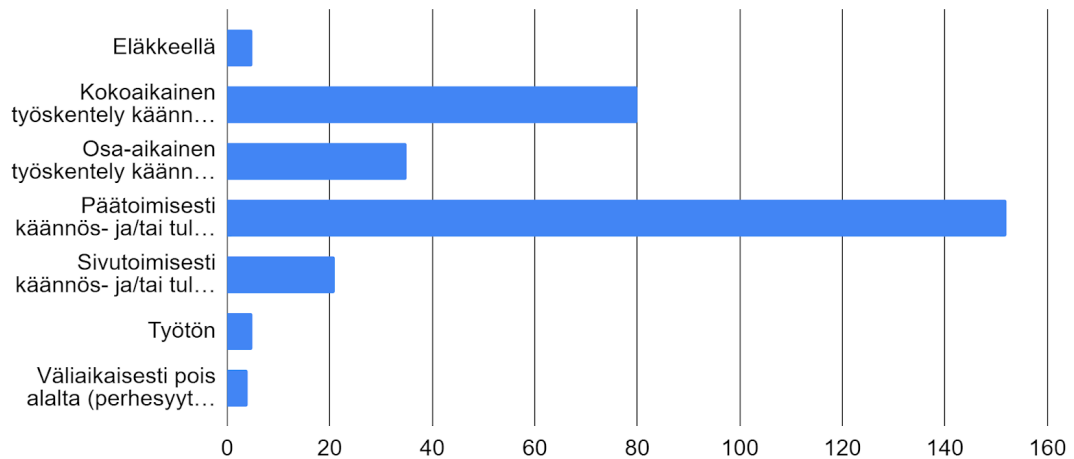
Kaavio 11: Työskentelyn muodot, (N=208).

#### 4.4.2 Ansiotyön osuus toimeentulosta

Seuraava kysymys – *Valitse kaikki käännös- ja/tai tulkkausalan työelämäsi tällä hetkellä koskevat kohdat* – käsitteli työskentelyn pää- ja sivutoimisuutta sekä koko- ja osa-aikaisuutta. Vastaaja voi valita kaikki hänen tilannettaan koskevat vaihtoehdot sekä vastata avoimeen Other-kohtaan.

Vastausvaihtoehdot olivat jälkikäteen katsottuna osittain toisensa poissulkevia ja jossain määrin epäloogisia, esimerkiksi eräs vastaaja ilmoitti olevansa sivutoimisesti käännös- ja/tai tulkkausalalla sekä väliaikaisesti pois alalta (perhesyyt, opiskelu, sairaus yms.). Kysymyksen muotoilua ja vastausvaihtoehtoja olisi pitänyt tarkentaa ja jossain määrin muotoilla uudestaan lomakkeen suunnitteluvaiheessa.

Suurin osa vastaajista toimii alalla päätoimisesti. Yhdistelmä päätoimisesti ja kokoaikaisesti alalla oli useimmin esiintyvä. Eräs vastaajista kertoi työskentelevänsä kokoaikaisesti alalla, mutta tarkensi myös opiskelevansa kokoaikaisesti. Sivutoimisesti alalla toimivista oli osa eläkeläisiä ja opiskelijoita. Seuraavassa kaaviossa esitetään vastaajien käännös- ja tulkkausalan työelämää koskevat vastaukset.



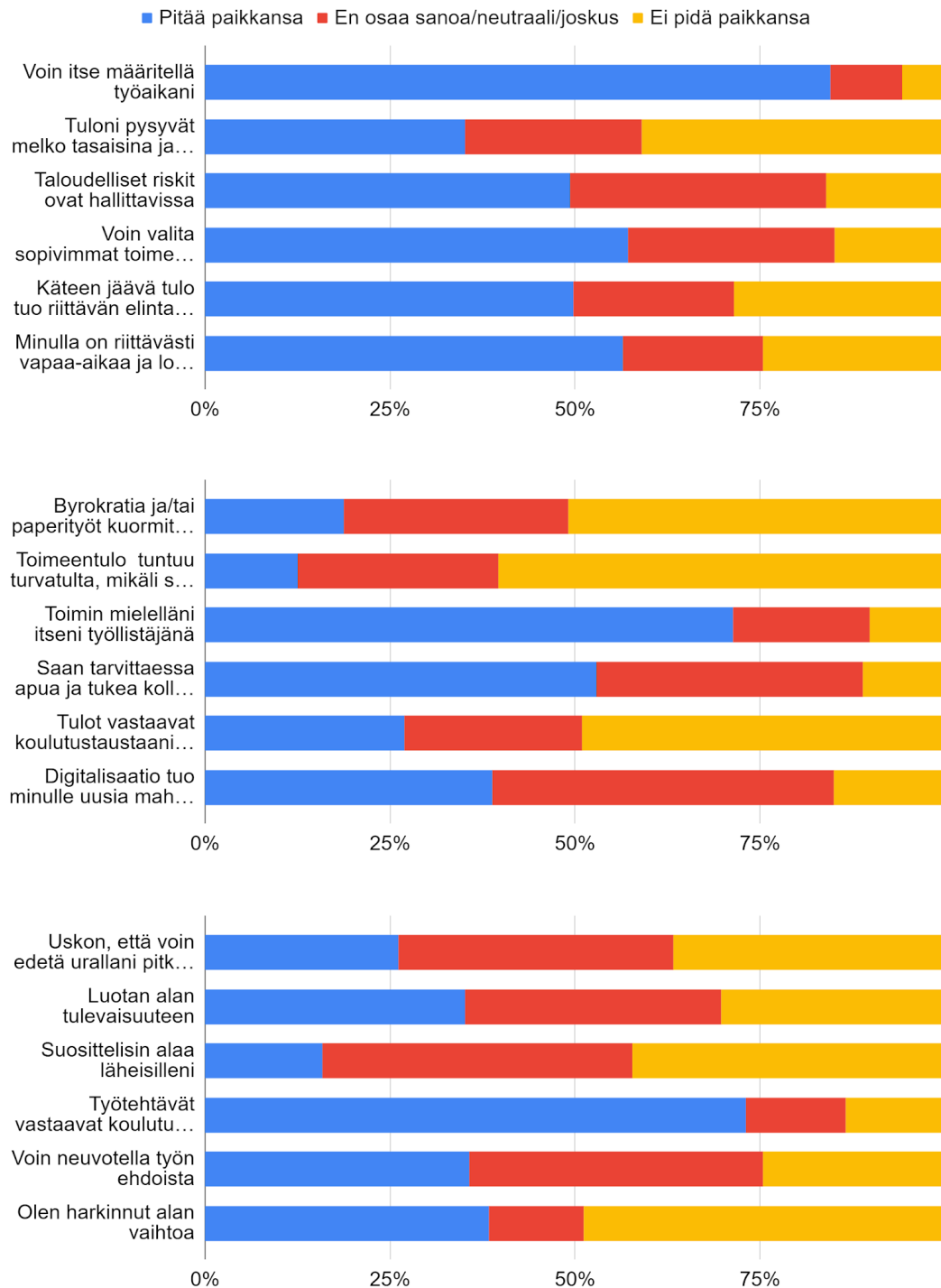
Kaavio 12: Koko- ja osa-aikaisuuden sekä pää- ja sivutoimisuuden määrät, (N=207).

Seuraavassa kysymyksessä – *Arvioi, kuinka seuraavat väitteet kuvaavat tilannettasi itsesi työllistäjänä käänös- ja/tai tulkkausalanalla* – esitän joukon väitteitä käänös- ja tulkkausalan työelämästä. Tulokset esitetään prosenttilukuina kaaviossa. Kysymys oli lomakkeessa jaettu kolmeen osaan käytettävyyden helpottamiseksi. Olen tässä luvussa yhdistänyt vastaukset kokonaiskuvan tarkastelun helpottamiseksi. Myös tässä kysymyksessä vastausvaihtoehto En osaa sanoa/neutraali/joskus osoittautuu ongelmalliseksi, sillä siihen vastaa huomattavan suuri osa vastaajista.

Enemmistön vastaajista, noin 75 % mukaan, eniten pitävät paikkansa väitteet voin itse määritellä työaikani, työtehtävät vastaavat koulutustaustani ja toimin mielelläni itseni työllistäjänä. Vastaajista noin puolet on sitä mieltä, että taloudelliset riskit ovat hallittavissa, käteen jäävä tulo tuo riittävän elintason, minulla on riittävästi vapaa-aikaa, voin valita sopivimmat toimeksiannot ja lomiat sekä saan tarvittaessa apua ja tukea kollegoilta. 25 % vastaajista ilmoittaa uskovansa voivansa edetä urallaan pitkälle ja saman verran kokee byrokratia ja/tai paperityöt kuormittavina.

Noin puolet vastaajista ei suosittelisi alaa läheisilleen, on harkinnut alan vaihtoa, kokee toimeentulon olevan turvatonta elämäntilanteen muuttuessa (esimerkiksi perhetilanteen tai sairastumisen johdosta) sekä on sitä mieltä, että tulot eivät vastaa koulutustaustaa. Kolmasosa kokee voivansa neuvotella työskentelyn ehdoista. Alan tulevaisuuteen suhtaudutaan

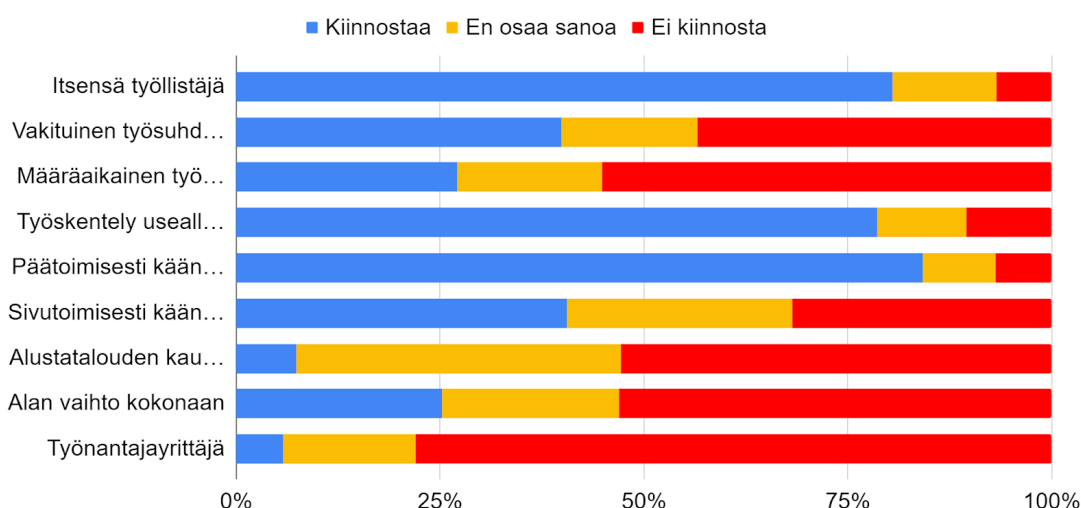
vaihtelevasti: noin kolmasosa luottaa siihen, kolmasosa ei osaa sanoa ja kolmasosa ei luota. Vastaajia kysymyksiin on tullut noin 200. Seuraava kaavio esittää vastaukset graafisessa muodossa:



Kaavio 13: Väitteitä vastaajien työelämästä.

### 4.4.3 Mieluisimmat ansiotyön muodot

Vastaajat vaikuttavat olevan tyytyväisiä alalla työskentelyyn kysymyksessä – *Miten haluaisit mieluiten työskennellä käännös- ja/tai tulkkauslalla nyt tai tulevaisuudessa?* – ja lähestulkoon kaikki vastaajat haluaisivat työskennellä itsensä työllistäjinä päätoimisesti. Vähiten halukkuutta herättää työnantajayrittäjänä työskentely, se kiinnostaa ainoastaan 5,8 % eli 11 henkilöä vastanneista. Myöskään alustatalouden kautta työskentely ei kiinnosta vastaajia: 7,3 % eli 14 henkeä ilmoittaa kiinnostuneensa. Sivutoimisuus ja vakituinen työsuhde kiinnostavat noin puolta vastaajista. Puolta vastaajista kiinnostaa alan vaihto kokonaan. Vastauksia kysymykseen tuli noin 200. Alla olevassa kaaviossa esitetään vastaukset prosenttilukuina.



Kaavio 14: Mieluisimmat työskentelyn muodot.

## 4.5 Muuta tutkielman aihepiiristä

Kysymykseen – *Haluatko kertoa jotain muuta kyselyn aihepiiristä?* – tuli yhteensä 44 vastausta. Vastauksissa oli kommentteja kyselyn aihepiiristä, sen kiinnostavuudesta ja tärkeydestä. Seuraavassa joitain vastauksia tähän kysymykseen:

En haitoista huolimatta vaihtaisi mihinkään koska VAPAUS! Työt kotona koirien kanssa ja mahdollisuus lähteä koska vaan työpäivän aikana mihin huvittaa. Hyvinvointi korvaa hyvän palkan menness tullen!

Vuosia jatkuneesta taloudellisesta epävarmuudesta huolimatta olen ollut erittäin tyytyväinen freelancerin vapauteen. Urakkaperusteinen työ palkitsee konkreettisesti joka kerran, kun palkkio kilahtaa tilille. Tuskin enää tässä vaiheessa osaisin mennä virka-aikaa noudattavalle työpaikalle - etenkin niinä päivinä kun palkka juoksee, vaikkei tekemistä niin olisikaan.

Työssä on harmittavaa sen ajoittainen yksinäisyys ja yksin tekeminen, päättäminen, onnistuminen, epäonnistuminen, mutta toisaalta se mahdollistaa vapauden määritellä itse omat työ- ja loma-ajat sekä ne aiheet, joiden piirissä kokeaa haluavansa työskennellä, Ainainen ja jatkuva uuden oppiminen on ehdottomasti työn hyvä puoli.

Ihan hirveästi toivon, että itsensätyöllistäjien työssäjaksamiseen, yhteiskunnallisiin turvaverkkoihin ja toisaalta itsensätyöllistäjille suunnattuihin palveluihin (esim. työterveysjutut, työhyvinvointijutut, ergonomiajutut) kiinnitetään tulevaisuudessa huomiota ja mietitään, miten niitä olisi järkevää kehittää.

## 5 Päätelmät ja pohdinta

Lopuksi käsittelen tutkimustuloksia, sekä pohdin tutkielman tavoitteiden toteutumista ja tutkielman tekemisen prosessia. Odotin löytäväni vastauksia prekarisaation eri aspekteihin. Tutkimustulosten analysoinnissa odotin monivalinta- ja avointen kysymysten vastausten täydentävän toisiaan. Näiltä osin tutkielma on onnistunut ja täyttänyt tavoitteensa.

Vastausten analysoinnin edetessä fokukseni siirtyi monivalintakysymyksistä avointen kysymysten vastauksiin. Ne tarjosivat prosentti- ja kokonaislukuja syvällisempää näkemystä ilmiöön. Kvantitatiivinen tieto osoittautui analyysivaiheessa ennemminkin kvalitatiivista tietoa tukevaksi, kuin itsessään huomattavaksi analyysin kohteeksi.

Vastaajien kommenttien perusteella tutkielman toteutuksessa ilmeni joitain ongelmia. Kysymysten muotoilu ei vaikuttanut olevan kaikissa tapauksissa riittävän selkeä. Kysymyksiin vastaamista ei myöskään ohjeistettu.

Monivalintakysymysten vastausvaihtoehto *En osaa sanoa/neutraali/joskus* osoittautui liian laveaksi ja moniselitteiseksi. Jokainen näistä vaihtoehtoista voi tarkoittaa eri tilanteissa eri asiaa ja merkitys vaihtelee myös vastaajasta toiseen. Kyselylomaketta laatiessa tarkoitus oli tehdä lomakkeesta mahdollisimman yksinkertainen ja karsia epäolennaisuuksia, mutta liiallisella karsimisella selkeän lomakkeen tavoite ei onnistunut. Edellä

mainittu vastausvaihtoehto oli valittu harmillisen usein, ja se uskoakseni hieman vääristää tutkimustuloksia. Onneksi vastausten kokonaismäärä on suuri, pienemmällä otoksella tulos voisi vääristyä liikaa.

Vastaajilta saadun palautteen perusteella tutkielman aihe koetaan tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi. Mikäli aihe olisi yhdenmukainen, vastauksia olisi uskoakseni tullut vähemmän. Myös avoimiin kysymyksiin vastaamisen pituus ja sisältö olisivat jääneet suppeammiksi. Monet vastaajat kuitenkin kirjoittivat pitkiä vastauksia, joista nousee esiin erilaisia affekteja ja emootioita. Vastaajat olivat myös kiinnostuneita tutustumaan tutkielman tuloksiin sen valmistuttua. Myös kyselylomakkeen levittämisessä auttanut SKTL osoitti kiinnostusta tutkielman tuloksia kohtaan.

## 5.1 Prekarisaation ilmenemismuodot

Teorialuvussa esitin Kontulan ja Jakosen neljä eri ulottuvuutta prekarisaatioon. Tutkimustulokseni osoittavat, että käännös- ja tulkkausalan itsensä työllistäjien kohdalla ilmenee jokainen näistä neljästä ulottuvuudesta. Käyn seuraavaksi läpi tutkielman tuloksia suhteessa näihin aspekteihin.

1. Prekarisaatioon työelämässä liittyy useita päällekkäisiä ja lomittaisia tulonlähteitä.

Valtaosa vastaajista työskentelee käännös- ja/tai tulkkausalalla päätoimisesti. Uskon, että tuloksiin vaikuttaa alalla työskennelleiden uran pituuden jakauma: onhan vastaajista yli puolet työskennellyt alalla yli 15 vuotta. Olettaakseni uran alku- tai loppupuolella osa-aikaisuutta ja sivutoimisuutta on ansiotyössä vähemmän. Työuran pituuden ja pää- ja/tai sivutoimisuuden välisen korrelaation selvittäminen tilastollisin menetelmin valottaisi tätä seikkaa. Mielenkiintoinen seikka on, että useat vastaajista kokevat voimakasta kutsumusta alalla työskentelyyn. He eivät kuitenkaan koe voivansa elättää käännös- tai tulkkaustöillä itseään ja hankkivat pääasiallisen elantonsa muilta aloilta. Osa-aikaisuus ja sivutoimisuus ovat tulosten perusteella epävarmuutta vähentäviä tekijöitä.

2. Työelämässä on meneillään jatkuva muutos ja sitä kautta yksilötasolla heikko ennakoitavuus.

Monivalintakysymyksen vastauksissa eniten epävarmuutta aiheuttavat seikat ovat toimeentuloon liittyvät asiat, kuten tulojen vaihtelu, taloudellisten riskien hallinta, asiakassuhteiden ja toimeksiantojen jatkuvuus ja toimeentulon turva, mikäli elämäntilanne muuttuu. Myös työelämän muutoksia kartoittavan avoimen kysymyksen vastauksissa tuloihin liittyvä teema nousee voimakkaimmin esille. Vastaajista noin puolet vastasi, että väitteet *Työhyvinvointi on lisääntynyt* ja *Alan arvostus on lisääntynyt* eivät pidä heidän mielestään paikkansa.

Pitkään alalla olleet ovat huomanneet tietotekniikan tuomat mullistukset alalla. Erilaisten ohjelmistojen tulo alalle on vastaajien mukaan vaikuttanut osittain kielteisesti työn hinnoitteluun. Ohjelmistojen käyttöön ja päivittämiseen käytettävä metatyö ei nosta kääntäjälle maksettavia hintoja. Valmiiden konekäännösten editointi on laskenut palkkioita, vaikka työhön kuluisikin yhtä paljon aikaa kuin käännöksen tekemiseen alusta loppuun. Asioimistulkkauksen markkinoille on tullut alustatalouden mobiilisovelluksia, joiden kautta työskentely ei välttämättä mahdollista asioimistulkin ammattisäännösten noudattamista ja joissa työn hinnoittelu on pirstaloitunut minuuttien tarkkuudelle. Monet vastaajat kokevat, ettei heillä ole mahdollisuutta neuvotella työskentelyn ehdoista etenkin isojen ja kansainvälisten asiakkaiden kanssa, vaan hinnat, aikataulut ja muut ehdot sanellaan. Tämä herättää kysymyksiä mahdollisuus- ja välttämättömyysriittävyyden välisestä erosta, sillä työn ehdot sanellaan samalla tavoin kuin palkkatyösuhteessa ilman palkkatyösuhteen tuomaa turvaa.

Muutoksesta ja epävarmuudesta huolimatta kolmasosa vastaajista on pitkän uran tehneitä. Se kertoo siitä, että epävarmuus on hallittavissa ja alalla on myönteisiä seikkoja enemmän kuin kielteisiä. Koska tutkielma käsittelee tällä hetkellä alalla työskenteleviä, on mahdotonta sanoa moniko on lopettanut alalla näiden syiden vuoksi. Voi olla, että tutkielman aihepiiri ei ole houkuttanut vastaajiksi niitä kääntäjiä tai tulkkeja, jotka eivät koe omassa työelämässään epävarmuutta.

### 3. Työn, muun elämän ja vapaa-ajan välinen raja hämärtyy.

Työ- ja vapaa-ajan erottaminen toisistaan aiheuttaa epävarmuutta 40 % vastaajista, ja 32 % kertoo vapaa-ajan ja lomien riittävyyden aiheuttavan epävarmuutta. Yrittäjälle ei kuulu palkallista vuosilomaa, vaan loma-ajan järjestäminen, kustannukset ja töiden jatkuvuus loman jälkeen ovat yrittäjän itsensä vastuulla. Myöskään työaikalainsäädäntö ei koske yrittäjiä. Tiukentunut ja hektisemmäksi muuttunut työtahti ja siitä johtuva töiden valuminen iltoihin ja viikonloppuihin eivät ole vastaajien mukaan vain käänös- ja tulkkausalan ilmiöitä, vaan samanlainen kehitys on meneillään muillakin tietotyö- ja asiantuntija-aloilla. Monista yksittäisistä toimeksiannoista koostuva ansiotulo voi aiheuttaa dominoefektin: mikäli yksi määräaika muuttuu, se vaikuttaa muihin töihin. Mikäli toimeksiantoja ei ole näköpiirissä, ei niiden välistä aikaa kuitenkaan voi laskea vapaaehtoiseksi vapaa-ajaksi toimeentulosta aiheutuvan stressin vuoksi. Osa vastaajista kuitenkin nauttii suuresti yrittäjyyden tuomasta työaikojen itsenäisestä määrittelystä.

### 4. Ilmiö on osittain sukupolvisidonnainen. Työn murros koskettaa eri ikäluokkia eri tavoin.

Vuonna 2020 käänös- ja tulkkausosalalle valmistuva astuu aivan erilaiseen työelämään kuin vuonna 2000 alalle tullut. Merkittävimpana muutoksena vastaajien mielestä alalla on työn helpottuminen tietotekniikan keinoin. Työelämässä vähemmän aikaa mukana olleille uudenlaiset ansiotyön muodot ovat todennäköisesti tutumpia. Kevytyrittäjyyspalvelut eli laskutuspalveluyritykset ovat suhteellisen nuori ilmiö suomalaisten ansiotyön muotona. Suomen laki ei tunne termiä kevytyrittäjyys, vaan ansiotyötä tehdään joko palkansaaajana tai yrittäjänä. Nämä palvelut ovat monelle yrittäjyyttä harkitsevalle tai kokeilevalle helppo tapa laskuttaa, sillä palvelumaksua vastaan laskutuspalvelu huolehtii YEL:in ja verojen vähentämisestä. Päätoimiseksi ja kokopäiväiseksi uransa vakiinnuttaneet itsensä työllistäjät eivät tarvitse työllistyäkseen vuokratyövälisten palveluita samalla tavoin kuin aloittelijat. Myös alustatalous globaalina kaupankäynnin ja ansiotyön tekemisen muotona on ilmiönä uusi. Se vaikuttaa muuttavan esimerkiksi asioimistulkkauksen luonnetta



prekaarimpaan suuntaan, sillä toimeentulo pirstaloituu minuuttien tarkkuudelle.

## 5.2 Yhteenveto tuloksista

Hypoteesini osoittautui paikkansa pitäväksi siltä osin, että vastaukset heijastelevat prekarisaation aspekteja. Koska tutkielmani käsittelee epävarmuuden kokemuksia, käänös- ja tulkkausalan myönteisiä puolia ilmeni vastauksissa vain satunnaisesti. Kuitenkin on ilahduttavaa, että vastaajat haluavat tuoda niitä seikkoja esiin. Tutkielman tarkoitus ei ole maalata alasta kauhukuvia, vaan tarjota realistista katsausta yhteiskunnallisen muutoksen aiheeseen tarkkaan rajatun ammattilaisjoukon sisällä. Koska vastaajia oli paljon, erilaiset äänet ja kokemukset pääsevät esiin.

Epävarmuutta aiheuttavista tekijöistä huolimatta ehdottomasti suurin osa vastaajista työskentelee mielellään itsensä työllistäjänä ja haluaa työskennellä näin jatkossakin, myös päätoimisesti ja kokoaikaisesti. Koska vastaajista yli puolet on työskennellyt alalla yli 15 vuotta, on pääteltävissä, että ala koetaan omaksi ja sillä viihdytään. Tästä on pääteltävissä, että alaan liittyvät muutokset ja epävarmuuden kokemukset ovat hallittavissa suurimmalle osalle vastaajista. Toisaalta 42 % vastaajista ei suosittele alaa läheisilleen, joten päättelisin epävarmuuden siedon olevan hyvin henkilökohtainen ominaisuus.

## 5.3 Lopuksi

Tutkimus onnistui tavoitteessaan selvittää työelämän muutoksia ja epävarmuuden kokemuksia käänös- ja tulkkauslallalla. Vastaajien määrä yllätti iloisesti, ja palautteiden perusteella aihe kiinnostaa vastaajia.

Analyysin edetessä aineisto herätti enenevissä määrin lisäkysymyksiä, joihin ei tässä työssä ole mahdollista vastata. Kerätystä aineistosta saisi tehtyä kaksi erillistä pro gradu -tutkielman laajuista työtä, joista toinen keskittyisi vain laadullisiin ja toinen määrällisiin tutkimusmenetelmiin. Esimerkiksi kriittisen diskurssintutkimuksen menetelmät voisivat tarjota mielenkiintoisia näkökulmaa avointen kysymysten vastauksiin, toisaalta

tilastotieteelliset menetelmät voisivat tarjota työkaluja kattavaan monivalintakysymysten vastausten analyysiin. Myös vertailu mahdollisuus- ja välttämättömyysrittäjyyden välillä olisi mielenkiintoinen fokus. Monivalintakysymykset tuottivat runsaasti dataa. Vastausmäärä on suuri ja tarjoaa kokonsa puolesta yleistettävissä olevaa tietoa käännös- ja tulkkausalasta.

Vastaajien uran pituuden jakauma yllätti vastauksia tarkastellessa. Olin odottanut vastauksia tasaisemmin eri pituisen uran tehneiltä kääntäjiltä ja tulkeilta. Vastauksissa kuului voimakkaimmin pitkään alalla olleiden ääni. Kolmasosa vastaajista on tehnyt yli 20 vuoden mittaisen uran, ja kaksi kolmasosaa on tehnyt yli kymmenvuotisen uran. Alle viisi vuotta alalla työskennelleitä oli vastaajista 16 % eli 32 henkilöä. Erilaisia analyysimenetelmiä käyttämällä heidän kokemuksistaan olisi saanut tarkempaa tietoa. Kokeneet ammattilaiset tarjoavat arvokasta näkemystä ja pitkää aikaperspektiiviä alan muutoksiin.

Tutkielman edetessä aloin kiinnostua alustataloudesta käännös- ja tulkkausalalla ja alustoilla tehtävän ansiotyön suhteesta prekarisaatioon. Suomessa toimivat tulkkausalustat ovat kasvaneet erittäin voimakkaasti liikevaihdon osalta perustamisestaan lähtien. Alustatalouden vakiintuessa ansiotyön muodoksi muillakin työelämän aloilla alustojen merkitys suomalaisella asioimistulkkauskentällä vakiintunee myös. Tulkkausalalla toimivien alustojen toiminta olisi siis erittäin kiehtova tutkimuskohde suhteessa työelämän muutoksiin laajempänä ilmiönä.

## Lähdeluettelo

Olen lisännyt internetosoitteen kaikkiin verkosta löytyviin lähteisiin luettavuuden helpottamiseksi.

- Andersson, L., & Kontula, A. (2016). *Kun ei kiitoksella elä - Itsensätyöllistäjän asemasta*.  
<http://tolkkua.fi/wp-content/uploads/2016/10/Kun-ei-kiitoksella-el-%C3%A4.pdf> , viitattu 13.03.2020.
- Block, J. H., & Wagner, M. (2006). Necessity and opportunity entrepreneurship in Germany: Characteristics and earning differentials. *Schmalenbach Business Review*, 62 (2), 154–174.  
[https://www.researchgate.net/publication/227348568\\_Necessity\\_and\\_Opportunity\\_Entrepreneurs\\_in\\_Germany\\_Characteristics\\_and\\_Earnings\\_Differentials](https://www.researchgate.net/publication/227348568_Necessity_and_Opportunity_Entrepreneurs_in_Germany_Characteristics_and_Earnings_Differentials), viitattu 11.02.2020.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006.) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77–101.  
<https://core.ac.uk/download/pdf/1347976.pdf>, viitattu 05.05.2020.
- Business Finland. (2017). Digitaalisen alustatalouden tiekartasto.  
[https://www.businessfinland.fi/globalassets/julkaisut/alustatalouden\\_tiekartasto\\_web\\_x.pdf](https://www.businessfinland.fi/globalassets/julkaisut/alustatalouden_tiekartasto_web_x.pdf), viitattu 11.04.2020.
- Deli, F. (2011). Opportunity and necessity entrepreneurship: Local unemployment and the small firm effect. *Journal of Management Policy and Practice*, 12 (4), 38–57. <https://pdfs.semanticscholar.org/9d3e/b18832b56813acaac60f9f7668076539ed36.pdf?ga=2.194156973.1077694557.1581001382-1061517156.1581001382>, viitattu 23.03.2020.
- Jakonen, M. (2014). Uusi työ ja prekarisaatio: työn muutosten vaikutukset suomalaisen hyvinvointivaltioon ja poliittiseen järjestäytymiseen. *Tiede & edistys* 39 (4), 287–320.  
<https://www.doria.fi/handle/10024/126568>, viitattu 03.02.2020.
- Jokinen, E. & Venäläinen, J. (toim.). (2015). *Prekarisaatio ja affekti*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus.  
[https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/54537/Prekarisaatio\\_ja\\_affekti\\_kansilla.pdf?sequence=1](https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/54537/Prekarisaatio_ja_affekti_kansilla.pdf?sequence=1), viitattu 02.02.2020.
- Kivipelto, M. & Saikkonen, P. (2017). Hyvinvointia niukkuudesta? Kokemuksia viimesijaisesta turvasta. *Janus* 26 (1), (57–72).  
<https://journal.fi/janus/article/download/65291/30873/>, viitattu 12.03.2020.

- Kontula, A. & Jakonen, M. (2008). Prekarisaatio ja työn tutkimuksen politiikat. Teoksessa Jokinen, E. & Eräsaari, M. (toim.), *Kurjan ääni. Osa I. Yliopistotyöläiset: juhla kirja Leena Eräsaarelle 31.12.2008*. Helsinki.  
<http://annakontula.fi/wp-content/uploads/2016/12/prekarisaatio-ja-tyon-tutkimuksen-politiikat.pdf>, viitattu 12.03.2020.
- Koramo, M., Keinänen, J., Oosi, O., & Wennberg, M. (2017). *Itsensätyöllistäminen ja jakamistalous työelämän murroksessa*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.  
[http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79272/TEM\\_jul\\_13\\_2017\\_verkkojulkaisu.pdf](http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79272/TEM_jul_13_2017_verkkojulkaisu.pdf), viitattu 16.02.2020.
- Kotimaisten kielten keskus. (s.d.). Prekariaatti.  
[https://www.kotus.fi/nyt/kysymyksiä\\_ja\\_vastauksia/sanojen\\_alkuperasta/prekariaatti](https://www.kotus.fi/nyt/kysymyksiä_ja_vastauksia/sanojen_alkuperasta/prekariaatti), viitattu 02.02.2020
- Laki auktorisoiduista kääntäjistä. (2007).  
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071231>, viitattu 05.05.2020.
- Laki oikeustulkinkirekisteristä. (2015).  
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151590#P5>, viitattu 05.05.2020.
- Opetushallitus. (s.d.) Auktorisoidun kääntäjän tutkinto.  
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kieli-ja-kaantajatutkinnot/auktorisoidun-kaantajan-tutkinto>, viitattu 05.05.2020.
- Opetushallitus. (s.d.) Auktorisoitujen kääntäjien rekisteri.  
<http://www03.oph.fi/kaantajat/>, viitattu 05.05.2020.
- Opetushallitus. (s.d.). Oikeustulkinkirekisteri.  
<https://www.oph.fi/fi/palvelut/oikeustulkinkirekisteri>, viitattu 03.05.2020.
- Pyöriä, P. & Ojala, S. (2016). Palkkatyön prekarisaatio ja kasautuva epävarmuus 1984–2013. *Sosiologipäivät 2016*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.  
<https://docplayer.fi/40767776-Palkkatyön-prekarisaatio-ja-kasautuva-epavarmuus.html>, viitattu 02.03.2020
- Pärnänen, A. & Sutela, H. (2014.) *Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013*. Helsinki: Tilastokeskus.  
[http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yits\\_201400\\_2014\\_12305\\_net.pdf](http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yits_201400_2014_12305_net.pdf), viitattu 12.03.2020.
- Suomen Asiakastieto Oy. 2020. Asiakastieto-hakupalvelu.  
<https://www.asiakastieto.fi/yritykset/?lang=fi>, viitattu 01.05.2020.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. (2013). Asioimistulkin ammattisäännöstö.

[https://www.sktl.fi/@Bin/280271/Asioimistulkin\\_ammattiss%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6st%C3%B6.pdf](https://www.sktl.fi/@Bin/280271/Asioimistulkin_ammattiss%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6st%C3%B6.pdf), viitattu 11.04.2020.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. (2020). Käännösalan työmarkkinat.

<https://www.sktl.fi/liitto/kaannosalan-tyomarkkinat/>, viitattu 29.04.2020.

Tilastokeskus. (2017.) Yrittäjäys 2017.

[http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/ytym\\_2017\\_00\\_2018\\_21465\\_net.pdf](http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/ytym_2017_00_2018_21465_net.pdf), viitattu 14.03.2020.

Tilastokeskus. (2019). Työvoimatutkimus.

<https://tilastokeskus.fi/til/tyti/>, viitattu 13.03.2020.

Youpret. (2020).

<https://www.youpret.com/fi#section1>, viitattu 03.02.2020.

Åkerblad, L. (2014). *Epävarmuuden tuolla puolen - muuttuvat työmarkkinat ja prekaari toimijuus*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

[https://epublications.uef.fi/pub/urn\\_isbn\\_978-952-61-1364-7/urn\\_isbn\\_978-952-61-1364-7.pdf](https://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1364-7/urn_isbn_978-952-61-1364-7.pdf), viitattu 11.03.2020.

## **Liitteet**

**Liite 1: Pro gradu -tutkielman kyselylomake.**

## Työelämän muutokset ja epävarmuuden kokemukset käännös- ja tulkkausalailla itsensä työllistäjien keskuudessa

Olen Upi Kannisto, teen pro gradu -tutkielmaa kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelmassa Helsingin yliopistossa. Pyrin tutkielmassani selvittämään käännös- ja/tai tulkkausalailla työskentelevien itsensä työllistäjien työelämän muutoksia, erilaisia työskentelyn muotoja, epävarmuuden kokemuksia sekä tarkastelemaan tuloksia yhteiskunnassa meneillään olevien työelämän muutosten kautta.

Kysely koskee heitä, jotka tällä hetkellä työskentelevät tai ovat viimeisen viiden vuoden aikana työskennelleet (myös lyhytaikaisesti) itsensä työllistäjinä. Itsensä työllistäjällä tarkoitetaan tässä tutkielmassa yksinyrittäjiä, työnantajayrittäjiä, verokortillisia freelancereita, kevytyrittäjyyspalveluita käyttäviä, osuuskunnan kautta laskuttavia ja apurahansaaajia.

Kyselyyn voivat vastata myös tällä hetkellä työsuhteessa olevat, jotka ovat työskennelleet itsensä työllistäjinä viimeisen viiden vuoden aikana. Vastaukset tallentuvat anonymieina eikä kyselyssä kartoiteta vastaajien henkilö-, yhteys- tai muitakaan yksilöllisiä olevia tietoja. Vastauksia käsitellään tilastollisesti, mutta niitä voidaan käsitellä myös yksittäisinä.

Kyselyn täyttämiseen menee aikaa noin 10-15 minuuttia. Toivon, että ehtisit vastata jokaiseen kysymykseen. Osa kysymyksistä on jaettu useampaan osaan lomakkeen käytön helpottamiseksi. Vastaan mielelläni kyselyyn ja/tai tutkielmaani liittyviin kysymyksiin [upi.kannisto@helsinki.fi](mailto:upi.kannisto@helsinki.fi)

Lomake on avoinna 09.03.2020 saakka.

### 1. Kuinka kauan olet työskennellyt käännös- ja/tai tulkkausalailla?

*Mark only one oval.*

- ☐ Alle vuoden
- ☐ 1-5 vuotta
- ☐ 5-10 vuotta
- ☐ 10-15 vuotta
- ☐ 15-20 vuotta
- ☐ yli 20 vuotta

4. Valitse kaikki työelämäsi tällä hetkellä koskevat kohdat.

*Tick all that apply.*

- ☐ Vakituinen työsuhde
- ☐ Määräaikainen työsuhde
- ☐ Nollatuntisopimus
- ☐ Vuokratyö, henkilöstövuokraus, ym.
- ☐ Alustatalouden kautta työskentely
- ☐ Yksinyrittäjä
- ☐ Työnantajayrittäjä
- ☐ Osuuskunnan kautta laskuttaminen
- ☐ Kevytyrittäjäybspalvelun tai vastaavan kautta laskuttaminen
- ☐ Verokortillinen freelancer
- ☐ Apurahalla työskentely
- ☐ Työharjoittelu

Other: ☐ \_\_\_\_\_

5. Valitse kaikki käännös- ja/tai tulkkausalan työelämäsi tällä hetkellä koskevat kohdat.

*Tick all that apply.*

- ☐ Päätoimisesti käännös- ja/tai tulkkausalalla
- ☐ Sivutoimisesti käännös- ja/tai tulkkausalalla
- ☐ Kokoaikainen työskentely käännös- ja/tai tulkkausalalla
- ☐ Osa-aikainen työskentely käännös- ja/tai tulkkausalalla
- ☐ Työtön
- ☐ Väliaikaisesti pois alalta (perhesyyt, opiskelu, sairaus yms.)
- ☐ Lopettanut alalla kokonaan

Other: ☐ \_\_\_\_\_



6. Millaisia muutoksia olet havainnut käännös- ja/tai tulkkausalalla työskentelysi aikana?

Mark only one oval per row.

	Pitää paikkansa	En osaa sanoa	Ei pidä paikkansa
En ole huomannut muutoksia	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Yrittäjyys on lisääntynyt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tulotaso ja palkkiot ovat nousseet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Työhyvinvointi on lisääntynyt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tietotekniikka on helpottanut työskentelyä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Alan arvostus on lisääntynyt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Toimeksiantojen määrä on kasvanut	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Työtehtävät/toimeksiannot ovat monipuolistuneet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

7. Mitä muita muutoksia olet huomannut alalla työskentelysi aikana? Mistä muutokset mielestäsi johtuvat?

---



---



---



---



---

8. Arvioi, kuinka seuraavat väitteet kuvaavat tilannettasi itsesi työllistäjänä käännös- ja/tai tulkkausalailla. Osa 1.

*Mark only one oval per row.*

	Ei pidä paikkansa	En osaa sanoa/neutraali/joskus	Pitää paikkansa
Voin itse määritellä työaikani	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tuloni pysyvät melko tasaisina ja/tai ennakoitavissa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Taloudelliset riskit ovat hallittavissa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Voin valita sopivimmat toimeksiannot	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Käteen jäävä tulo tuo riittävän elintason	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Minulla on riittävästi vapaa-aikaa ja lomia	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

9. Arvioi, kuinka seuraavat väitteet kuvaavat tilannettasi itsesi työllistäjänä käännös- ja/tai tulkkausialalla. Osa 2.

Mark only one oval per row.

	Ei pidä paikkansa	En osaa sanoa/neutraali/joskus	Pitää paikkansa
Byrokratia ja/tai paperityöt kuormittavat	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Toimeentulo tuntuu turvatulta, mikäli sairastun, perhetilanteeni muuttuu tms.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Toimin mielelläni itseni työllistäjänä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Saan tarvittaessa apua ja tukea kollegoiden yhteisöltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tulot vastaavat koulutustaustani ja/tai työkokemustani	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Digitalisaatio tuo minulle uusia mahdollisuuksia	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

10. Arvioi, kuinka seuraavat väitteet kuvaavat tilannettasi itsesi työllistäjänä kään-  
nös- ja/tai tulkkausalailla. Osa 3.

Mark only one oval per row.

	Ei pidä paikkansa	En osaa sanoa/neutraali/joskus	Pitää paikkansa
Uskon, että voin edetä urallani pitkälle	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Luotan alan tulevaisuuteen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Suosittelisin alaa läheisilleni	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Työtehtävät vastaavat koulutustaustaani	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Voin neuvotella työn ehdoista	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olen harkinnut alan vaihtoa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

11. Aiheuttavatko seuraavat asiat sinulle epävarmuutta itsesi työllistäjänä? Osa 1.

Mark only one oval per row.

	Ei aiheuta	En osaa sanoa/neutraali/joskus	Aiheuttaa
Joustavuus työajoissa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vaihtelevat tulot	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Taloudellisten riskien hallinta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Toimeksiantojen ja asiakkaiden löytäminen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Mahdollisuus valita toimeksiannot ja asiakkaat	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vapaa-ajan ja lomien riittävyys	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

## 12. Aiheuttavatko seuraavat asiat sinulle epävarmuutta itsesi työllistäjänä? Osa 2.

Mark only one oval per row.

	Ei aiheuta	En osaa sanoa/neutraali/joskus	Aiheuttaa
Mahdollisuus neuvotella työn ehdoista	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Byrokratia ja/tai paperityöt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Toimeentulon turva, mikäli elämäntilanne muuttuu	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Työ- ja vapaa-ajan erottaminen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Asiakassuhteiden ja toimeksiantojen jatkuvuus	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Yhteiskunnan taloudellinen tilanne	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tulevaisuuden suunnittelu vuoden päähän	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

## 13. Haluatko tarkentaa työelämän epävarmuuteen liittyviä seikkoja tai lisätä jotain, mikä puuttui listalta?

---



---



---



---



---

14. Miten haluaisit mieluiten työskennellä käännös- ja/tai tulkkauslalla nyt tai tulevaisuudessa?

Mark only one oval per row.

	Ei kiinnosta	En osaa sanoa	Kiinnostaa
Itsensä työllistäjä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vakituinen työsuhde palkansaajana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Määräaikainen työsuhde palkansaajana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Työskentely usealle eri työnantajalle/toimeksiantajalle	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Päätoimisesti käännös- ja/tai tulkkauslalla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sivutoimisesti käännös- ja/tai tulkkauslalla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Alustatalouden kautta työllistyminen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Työnantajayrittäjä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Alan vaihto kokonaan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

15. Haluatko kertoa jotain muuta kyselyn aihepiiristä?

---



---



---



---



---

Kiitos osallistumisestasi graduni tekoon!

## **Liite 2. Резюме дипломной работы**

### **Изменения и неопределенности в трудовой жизни самозанятых устных и письменных переводчиков**

Автореферат дипломной работы на соискание академической степени магистра гуманитарных наук

Хельсинкский университет  
Гуманитарный факультет  
Магистерская программа письменного и устного перевода  
Упи Каннисто  
Май 2020

#### **Введение**

Целью данной работы является изучение изменений рынка труда и чувства неопределенности у самозанятых переводчиков. В последние годы рынок труда в Финляндии быстро меняется. Это также происходит в переводческом бизнесе. Согласно Финской ассоциации письменных и устных переводчиков SKTL, обычно переводчики работают как частные предприниматели, а не как наемные работники. Вообще, в обществе Финляндии наемный труд является наиболее распространенным способом трудоустройства. Таким образом, трудовая жизнь переводчиков отличается от большинства финнов.

#### **Теория**

В данной дипломной работе изучаются изменения в трудовой жизни в рамках прекаризации. Прекаризация - это явление изменения трудовой жизни от наемного труда и полного рабочего дня на временную работу, проекты, самостоятельную занятость, индивидуальное предпринимательство, гранты, частичную работу и так далее. Изменения в трудовой жизни могут вызвать чувство неопределенности в будущем и беспокойство за финансовую стабильность.

Согласно Контула и Яконена, в прекаризации имеются четыре аспекта:

1. Человек может иметь несколько параллельных и пересекающихся источников дохода. У него может быть несколько рабочих мест в разных областях.
2. На рынке труда происходят постоянные изменения, и это вызывает отсутствие предсказуемости. Например, продолжение отношений с клиентами, постоянно меняющийся доход, финансовые риски или невозможность планировать будущее.
3. Граница между работой и свободным временем смешана. Клиенты могут связаться поздним вечером или в выходные дни, и сроки становятся короче. Из-за этого приходится работать в свободное время и сложно планировать отпуск.
4. Изменения рынка труда по-разному влияют на разные поколения.

### **Метод исследования**

В данной работе методом исследования служит анкетирование. Цель создания анкеты состояла в том, чтобы сделать ее короткой и простой, а также привлечь как можно больше ответов. Основная цель заключалась в сборе данных о трудовой жизни, ее изменениях и неопределенностях. Поэтому не было важно собирать личные данные, например пол, возраст, образование, контактную информацию и так далее.

### **Анализ ответов**

Анкета была открыта с 18.2.2020 до 9.3.2020. За это время общее количество ответов составило 208. По открытым вопросам проводится тематический анализ, и по закрытым вопросам результаты показаны в цифрах.

*Первый вопрос: Как долго вы работаете устным или письменным переводчиком? (Закрытый вопрос.)*

Большинство ответов пришло от тех, кто значительно долго работает переводчиками. Примерно 50% ответивших переводчиков работают более 15 лет. Это важный результат, дающий нам многолетнюю перспективу от опытных профессионалов. Мы также отмечаем, что меньше ответов пришло от новичков-профессионалов, которые работают менее 5 лет.

*Второй вопрос: В каких областях перевода вы работаете сейчас или в последние пять лет? (Полузакрытый вопрос.)*



Мы отмечаем в результатах, что у переводчиков много разных задач. Половина респондентов имеют более 3 разных видов переводческой работы. Количество ответов в этом вопросе составило 207, но общая сумма разных типов задач заметно больше. Всего у респондентов было отмечено 696 задач.

*Третий вопрос: Работали ли вы в других профессиях, кроме сферы переводов, в течение последних пяти лет? (Полузакрытый вопрос.)*

Большинство ответчиков работают только устными или письменными переводчиками. Во-вторых, они работают по гуманитарной или образовательной профессии и, в-третьих, работают по нескольким профессиям.

*Четвертый вопрос: Выберите все точки, которые соответствуют вашей рабочей ситуации. (Закрытый вопрос.)*

Примерно 70% ответчиков работают предпринимателями, а 24% – фрилансерами. Только небольшой процент работает наемными работниками.

*Пятый вопрос: Выберите все точки, которые относятся к вашей рабочей ситуации в сфере переводов. (Закрытый вопрос.)*

Подавляющее большинство респондентов, 73,4%, заняты полное рабочее время в области переводов. Те, кто работает неполное рабочее время, ответили, что переводы для них призвание или хобби. Они получают основной доход от других работ или иным образом. Несколько пенсионеров, работающих неполный рабочий день, также ответили на вопросник.

*Шестой вопрос: Какие изменения вы заметили на рынке труда письменных и устных переводчиков за время вашей карьеры? (Закрытый вопрос.)*

Более 75% респондентов отметили, что информатика улучшила работу. По нашему мнению, это означает, что опытные специалисты, которые работали десять или двадцать лет, видели развитие компьютерных технологий и программ переводов. С отрицательной стороны примерно 50% ответчиков не согласны со следующими аргументами: благосостояние в работе увеличилось и уважение к профессии возросло.

*Седьмой вопрос: Заметили ли вы другие изменения за время вашей работы устным или письменным переводчиком? По вашему мнению, почему происходят эти изменения? (Открытый вопрос.)*

Тематический анализ следующего вопроса показывает разные темы неопределенности. Доход является основной причиной неопределенности, и это видно в 38 ответах. Темы могут быть параллельными, и в одном ответе может быть несколько разных тем. Количество и детали указаны в следующей таблице:

Тема	Количество
Доход	38
Информатика	20
Характеристика работы	19
Спешка	17
Переговоры	7
Трудовые договоры	5
Качество	5
Тендеры и конкуренция	10
Положительные изменения	9
Другие	8

Таблица 1.

*Восьмой вопрос: Оцените, как эти примеры применимы к вашей ситуации в качестве переводчика. (Закрытый вопрос.)*

Эти варианты получили 75% или более положительных ответов:

- Я рад работать самозанятым.
- Я могу выбрать свое рабочее время.
- Задачи соответствуют моему образованию.

Эти ответы получили примерно 50% положительных ответов:

- Я могу контролировать финансовые риски.
- Моего дохода достаточно для жизни.
- У меня достаточно свободного времени и отпуска.
- Если нужно, я получаю помощь коллег.

С этими вариантами 50% ответивших не согласились:

- Я мог бы порекомендовать эту профессию своим близким.
- Доход соответствует моему образованию.
- Я чувствую себя финансово защищенным, если я заболею или моя жизненная ситуация изменится.
- Бюрократия и / или бумажная работа утомительны.
- Мой доход стабилен.

*Девятый вопрос: Когда вы работаете предпринимателем, вызывают ли эти примеры у вас неуверенность? (Закрытый вопрос.)*

Некоторые из этих вопросов и ответов на них параллельны вопросам № 6.

Аспекты, вызывающие неопределенность:

- Меняющийся доход
- Справиться с финансовыми рисками
- Продолжение отношений с клиентами
- Обеспечение дохода в случае изменения жизненной ситуации

*Десятый вопрос: Вы хотели бы дать более подробную информацию об аспекте неопределенности или добавить что-то, чего нет в списке? (Открытый вопрос.)*

Тематический анализ показывает разные темы, связанные с неопределенностью. Ответы разделены на две категории: аспекты, вызывающие безопасность, и аспекты, вызывающие неопределенность. Темы могут быть параллельными, и в одном ответе может быть несколько разных тем. Количество и детали в таблице:

Аспекты, вызывающие безопасность	Количество	Аспекты, вызывающие неопределенность	Количество
Привык к фактам	9	Доход	9
Неполная занятость	5	Переговоры	8
Положительные аспекты	10	Благополучие	9
		Непрерывность	20
		Технология	3
		Пенсионное и социальное обеспечение	7

Таблица 2.

*Одиннадцатый вопрос: Как бы вы хотели работать переводчиком сейчас или в будущем? (Закрытый вопрос.)*

С этими вариантами согласились примерно 75% ответивших:

- Полная занятость в сфере переводов
- Самозанятый
- Работать для разных клиентов

Только 5,8% ответивших хотели бы быть работодателями, а 7,3% хотели бы работать на онлайн платформах.

*Двенадцатый вопрос: Хотели бы вы добавить что-то еще? (Открытый вопрос.)*

Ответы на этот вопрос содержали общие комментарии по теме, интерес к этому исследованию, комментарии к вопросам, какие-то добавления и чувства и мнения о переводческой индустрии.

## Вывод

Выводы этой дипломной работы заключаются в том, что прекаризация как явление замечена среди переводчиков. Мы нашли примеры из всех четырех аспектов прекаризации, описанных Контула и Яконеном . (Kontula & Jakonen, 2008: 2–7.)

Первый: Несмотря на то, что большинство переводчиков работает полный рабочий день, некоторые респонденты также работают по другим профессиям. Некоторые пенсионеры работают неполный рабочий день. Некоторые работают переводчиками из-за призвания, но их основной доход приходит от других работ.

Второй: Многие респонденты считают, что у них мало возможностей для переговоров с клиентами. Заработная плата низкая, а финансовые риски вызывают неопределенность. Темп работы быстрый, и из-за этого качество работы может страдать. Технология переводов изменила характер и темп работы. Тем не менее, многие респонденты привыкли к изменениям. Они наслаждаются свободным графиком работы и уже долгое время работают переводчиками.

Третий: Многие респонденты считают, что сроки укорачиваются, рабочие дни становятся длинными, им приходится работать в выходные дни, а клиенты требуют быстрой работы. Планирование будущего становится трудным.

Четвертый: Многие опытные переводчики, имеющие долгую перспективу в сфере переводов, увидели изменения в работе. Они считают, что молодым переводчикам труднее попасть в переводческий бизнес.

В целом, это исследование предоставило важные данные о трудовой жизни устных и письменных переводчиков. Есть отдельные взгляды на неопределенность и изменения в трудовой жизни, но это исследование предоставляет цифры и личный опыт переводчиков. Более молодые переводчики имеют другой опыт, но их голоса в этом исследовании в меньшинстве.

